

A.Ü.
D.T.C.F.

Yakınçağ Tarihi Kürsüsü
Yüksek Lisans Tezi

1915 Yılına aid

Adliye ile İlgili Bazı

Kanunların Müzakereleri

ANKARA-1979

Kadir KASALAK
Yakınçağ Tarihi

262

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DİL VE TARİH COĞRAFYA FAKÜLTESİ
YAKINÇAĞ TARİHİ KÜRSÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

" 1915 YILINA AİD ADLİYE İLE İLGİLİ BAZI KANUNLARIN

MÜZAKERELEHİ "

Kadir Kasalek
Yüksek Lisans 262
Ankara - 1979

İÇİNDEKİLER

Önsöz	
Giriş	I
I. BÖLÜM	
I. Kanun	1
II. Kanun	2 -14
III. Kanun	14 - 26
IV. Kanun	26 - 27
V. Kanun	27 - 30
VI. Kanun	30 - 42
II. BÖLÜM	
I. Kanun	44 - 45
II. Kanun	45 - 53
III. Kanun	53 - 67
IV. Kanun	67 -68
VI. Kanun	69 - 72
SONUÇ	73
BİBLİYOGRAFYA	74

ÖNSÖZ

Demokrasi şüphesiz ki en iyi yönetim biçimlerindedir. Demokrasi yönetiminin doğuşu da belirli aşamalardan sonra olmuştur. Türk toplumunun demokrasi yönetimini benimsemesi de buna paralel olarak çeşitli aşamalardan sonra olmuştur. Türkiye'de demokrasinin temelleri Osmanlı Devleti zamanında ikinci meşrutiyetin ilanı ile atılmıştır diyebiliriz. 1915 yıllarında bu demokrasi denemesinin başlangıcı sayılır.

Bugün içerisinde bulunduğumuz ortam; demokrasinin hoşgörü, sorunlara tartışarak çözüm bulma gibi temel esaslardan uzaklaşılma eğilimindedir. Demokratik yönetime işlerlik kazandıran meclislerin; çalışma biçimleri, milletvekillerinin tutum ve davranışları da çok önemlidir. Meclislerin en geniş hoşgörüye sahip olması gerektiği halde, üzülerek belirtmek gerekir ki bugün meclislerimizde bunu göremiyoruz.

Ben de meclislerin çalışmaları, bu çalışmaların bu güne ışık tutması, kanun müzakerelerinde nelere dikkat edildiği, su yüzüne çıkmamış konu ve görüşler var mıdır, kanunlar nasıl müzakere edilmiştir? Bunları incelemek amacıyla "1915 yılına aid ADLİYE İLE İLGİLİ bazı kanunları" yüksek lisans tezi olarak seçtim. Bana bu tezi vererek geniş çalışma olanağı sağlayan sayın hocam Prof. Dr. Şerafettin Turan'a, çalışmalarında yardımlarını esirgemiyen Asist. Dr. Musa Çadırcıya, konuyla ilgili meclis zabıtlarının bulunması, sağlanması, faydalanmada yardımları dokunan Yargıtay kütüphanesi Müdürü İbrahim Karaer'e teşekkürü bir borç bilirim.

Kadir Kasalak

Mayıs - 1979

-GİRİŞ -

Yakın tarihimizin en kritik dönemlerinden biri olan 1908-1918 yılları arası aynı zamanda Cumhuriyet rejiminin de temellerinin atıldığı yıllardır. İttihad ve terakkinin devletin yönetimine tamamen hakim olduğu bu dönem meclis çalışmalarını bakımından da ilginçtir. Çünkü; bir tarafta meclis, birtarafda ise tahammülsüz İttihad ve Terakki.

O zamanki içinde bulunulan savaş ortamına ve Osmanlı devletinin son günlerinin olmasına nazaran bu meclislerin bazı pürüzlerde olsa çalışabilmesi o dönem için başarı kabul edilmelidir. Zaten bu şekilde bir çalışma olmasaydı, Türk toplumunun demokrasiyi benimsenmesi, Türk devletinin Cumhuriyet yönetimine geçişi belki zor veya en azından geç olacaktır.

Meclislerin çalışmaları pratik görünmektedir. Kanunların müzakereleri uzun süre askıda kalmamaktadır. Her nazırlığın (bakanlığın) bir encümeni vardır. Meclis müzakerelerinde bakanlık temsilcisi ve encümenden olmak üzere temsilciler bulunmaktadır. Mebusan meclisinde görüşülüp kabul edilen kanunlar âyân meclisine gönderiliyor ve bu mecliste de kabulü halinde devlet başkanının (Padışahın) onayıyla yürürlüğe giriyor.

Zaten bugünkü meclislerin çalışmaları ve kuruluş biçimlerinin büyük bir kısmı o zamandan kalmadır. Bu yüzden de bu döneme Cumhuriyetin ilanına ortam hazırlayan dönem diyoruz.

BİRİNCİ BÖLÜM

KANUNLARIN BİRİNCİ MÜZAKERELERİ

- KANUNLARIN BİRİNCİ MÜZAKERELERİ -

1 -

Hal-i harb sebebiyle memalik-i Osmaniye dahilinde geşt ü gûzar edeceklere seyahat varakası itası hakkında kanun-ı muvakkat.
Sıra no:108, lâyiha no:202, matbu no:12, birinci müzakere tarihi:14 kânunu evvel 331, ikinci müzakere tarihi:21 kânunu evvel 331, âyana tevdi tarihi:24 kânunu evvel 331, irade-i seniyye tarihi:-

MECLİSİ MEBUSANIN ZABIT CERİDESİ-

Üçüncü devre intihabiye

İkinci sene Onikinci ıqtima'

Pazartesi:14 kânunu evvel 1331

Saat:2, Dakika:50

(

(Kâtib Servet bey 12 numaralı kanun-ı muvakkat lâyihasının birinci maddesini okur.)

Madde 1 : Hal-i harb devam ettiği müddetce teba-ı Osmaniye ve ecnebiye tedabir-i askeriye ve inzibatiyeden olmak üzere memalik-i Osmaniyenin hükümetce tayin olunacak aksâm ve menatıkında geşt ü gûzar için seyahat varakası almak mecburiyetindedirler.

Reis - Bir mütalaa var mı efendim? (Hayır sadaları) Kabul buyuruluyor mu? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Servet ikinci maddeyi okur) :

Madde 2 : İşbu kanun tarihi neşrinden onbeş gün sonra mer'idir.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Servet bey üçüncü maddeyi okur) :

Madde 3 : Bu kanunun icray-ı ahkâmına dahiliye nazırı me'murdur.

29 Rebiyülâhır 1333. 3Mart 1331.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim? (Kabul sadaları) Kabul olundu.
Kanunun birinci müzakeresi kâfi görüldü efendim.

MECLİS-İ MEBUSANIN ZABIT CERİDESİ -

2 -

Ecnebililerin memalik-i Osmaniyyede seyahat ve ikametlerine dair kanun-ı muvakkat.

Sıra no:137, Lâyiha no:246, Matbu no:24, birinci müzakere tarihi:31 kânun-ı evvel 331, ikinci müzakere tarihi:11 kânun-ı sani 331, âyana tevdi tarihi: 14 kânun-ı sani 331.

Üçüncü devre intihabiye

İkinci sene Onyedinci içtima'

Perşembe :31 kânun-ı evvel 1331

Saat :2 Dakika:25

(Kâtib Haydar bey yirmidört numaralı lâyiha-i kanuniyenin birinci maddesini okur.):

Madde 1 : Ecnebililer memnuiyet-i dühulleri kaide-i kadime-i devletle müesses olan hıttâ-ı Hicazeye gibi menatik ve bilad müstesna olmak üzere aksâm-ı saire-i memleketde ikamet ve seyahatde serbesttirler. Reis - Madde hakkında bir mütalaa var mı, birinci müzakeresi kâfi görülüyor mu efendim ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey ikinci maddeyi okur.):

Madde 2 :Memalik-i Osmaniyyeye gelecek olan ecnebililer tarih-i muvâsâlatlarından itibaren onbeş gün zarfında isim ve mahal ve tarih-i velâdetleriyle sıfat ve sanat ve esbab-ı seyahatlerini ve peder ve validelerinin ve şöhretlerini ve kendilerine refakat eden evlad-ı sagır ve zevcelerinin isimleriniyle sanlarını ve tebaiyetlerini ve memalik-i Osmaniyyede ikamet veya seyahat edecekleri mahalleri muhtevi bir beyannameyi buldukları mahallin polis merkezine tevdiye mecburdurlar. Beyannameyi ahz eden polis merkezi beyanname mukabilinde ikamet ve seyahat tezkeresi vermekle mükellefdir. Beyanname itası mecburiyeti ifay-ı fariza-i hac için Hicaza gelen teb'a-ı müs-

lime-i ecnebiyeye şamil değildir.

Reis - Madde hakkında bir mütalaa var mı efendim ?

Raif Efendi (Erzurum) - Ecnebilir hakaniye dahil olunduıkları vakit kendilerinden hiç bir şey aranılmıyacak mı ?

Reis - Ecnebilir hududa girerken mi efendim ? Bu ona müteallık değildir, memalik-i Osmaniyede seyahat ve ikametleri hakkındadır.

Dahiliye nazırı namına hukuk müşeviri Osman bey - Pasaport hakkında ayrıca kanunumuz vardır. Bu usul yine mahfuzdur. Yeni gelen ecnebi pasaport iraaesine mecburdur.

Reis - Buna müteallık ayrıca kanun mevcut olduğunu söylüyorlar efendim; şimdi birinci müzakeresi kâfi görülmüyor mu ? (Kâfi sadaları) Birinci müzakeresi kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey üçüncü maddeyi okur):

Madde 3 - Bir şehir veya kasabada ikamet için tezkere almış olanlar şahr şehir veya kasabaya gittikleri ve seyahat için tezkere alanlar tezkerede gösterilen mahallerden gayrı bir yere azimet ettikleri halde ikamet veya seyahat tezkerelerini gittikleri mahallin polis merkezine irâe edeceklerdir.

Reis - Bu madde hakkında bir mütalaa var mı efendim, geçelim mi? (Evet sadaları) Birinci müzakeresi kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey dördüncü maddeyi okur.):

Madde 4 : Beyannamelerinde gerek kendilerinin gerek refakatinde bulunanların hüviyetlerini hilâf-ı vâkı olarak gösterenler onbeş günden iki seneye kadar hapis veya beş Osmanlı altınından yüz Osmanlı altınına kadar cezayı nakdi ve ikinci üçüncü maddelerle mevzu-ı mecburiyete riayet etmeyenler bir Osmanlı altınından yirmibeş Osmanlı altınına kadar cezayı nakdi ile mi cezası olunurlar.

Reis - Madde hakkında bir mütalaa var mı? Birinci müzakeresi kâfi görülmüyor mu? (Kâfi sadaları) Birinci müzakeresi kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey beşinci maddeyi okur.):

Madde 5 : Bilumûm müessesataı ticariye ve sanaiye ile efrad-ı saire ikamet tezkeresini haiz olmayan hiç bir ecnebiyi istihdam edemez. Buna riayet etmeyenlerden beş Osmanlı altınından onbeş Osmanlı al-

tınına kadar cezaya nakdi alınır ve tekrarı halinde ceza miktarı da taz'îf olunur.

Reis - Müceddeden gelmesi tabirat-ı kanuniyeden değil.Hükümetce bunun hakkında bir mütalaa var mı efendim?

Hukuk müşaviri Osman bey - Encümenle bilittifak buna karar verdik.

Reis - Pekalâefendim madde hakkında bir mütalaa var mı?(Hayır sadâleları) Birinci müzakeresi kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey altıncı maddeyi okur.):

Madde 6 : Memalik-i Osmaniyede seyahat veya ikamet eden ecnebiyi siyasi ve idari ve inzibati esbab ve mülâhazata mebni dahiliye nazarı re'sen veya meclis-i vükelâkararıyla hal veya tayin olunacak müddet zarfında bilâmüddet veya muayyen müddetle bulunduğu şehir veya muntikadan teb'id veya hududu Osmani haricine tard eyler.Bir mahalden teb'id veyahud memalik-i Osmaniyeyi terk etmesi lüzumu kendisine tebliğ olunan ecnebinin işbu tebligata müddet-i muayyene zarfında adem-i inkiyadı halinde muamele -i teb'idiye veya tardiye kuvve-i zabita marifetiyle icra olunur.Adem-i inkiyad ihtisâfa suretiyle vaki olmuş ise üç aydan altı aya kadar hapis cezasıyla mücazat ve müddet-i cezaiyesini ikmal etdikden sonra teb'id veyahud tard edilir.Ve bu mukavele eghası bilerek ihfa edenler bir haftadan altı maha kadar hapis cezasıyla mücazat olunurlar. Adem-i itaatlerine mebni kuvve-i zabita marifetiyle teb'id veya tard edilmiş olanların çakarılmış oldukları mahalle veyahud memalik-i Osmaniyeye bir daha avdetlerine mesaade olunmaz.

Hamdullah Emin Paşa(Antalya) - Maddenin ibtidasında "tebaüd" kelimesi si var;onun yerine "teb'id" kelimesini koymak daha münasibdir efendim.

Reis - Bunun hakkında mazbatada bir takım tedkikat vardı.

Mahmud Mahir Efendi (Kırşehir) - Kayınpeder ve kayınvalde gibi sıhren bu derece karabetde bulunanlara da teşmil edilse daha iyi olur.

Reis - Şimdi iki teklif var efendim,biri tebaüd kelimesi hakkındadır, diğeri de Mahmud Mahir Efendi hazretlerinin teklifidir.

Sezai bey (Cebel-i Bereket)^X - Dahiliye encümeninde, ihtifa suretiyle hükümetin emrine itaat etmeyenlerin orada bulunduğu takdirde akrabasının mücazat edilmemesini biz mevzu bahs etmemiş ve esasen böylele bir hakkın ecnebilere verilmesini tecviz etmemiş idik. Bu doğrudan doğruya memleketin yerli ahalisine ve devletin tebaasına ait bir hak dır. Ecnebi buraya gelir, binaenaleyh burada devletin kanununa tamamen riayet etmekle mükellefdir; yeni ahaliyle gibi değildir. Binaenaleyh usul ve fer ve anın nezdlerinde saklanmış olan âdemler bizim kendi tebaamıza bahş etmiş olduğumuz hakdan istifade edemezler. Bunun için biz bunu varid görmüyoruz ve bu hakkın ecnebilere verilmesini münasib görmüyoruz. (Doğru sadaları) Sonra tebaüd meselesi, hükümetin tayin ettiği müddet zarfında memleketden çıkmış iken tekrar gelen veyahud tayin ettiği müddetden evvel dünun bir takım âdemler vardır kibunlar hakkında tayin edilmesi lâzım gelen mücazat derecata taksim etmiş; tebaüd tañii memleketin asayişini ihlâl etmelerinden ileri gelir ve onu da ceza olarak teb'id şeklinde yapıyor diğer tarafından memleketeye gelen ve memleketde bulunması hükümetce arzu edilmeyen bir adama hükümet "uzaklaş, buraya gelme;" diyor ve gelmesini men ediyor. Veya gelmiş iken kendi ihtibarıyla çıkmasını talep ediyor. Binaenaleyh teb'id ile tebaüd arasındaki fark bundan ibaretdir. Birisi, muhalif-i kanun ahvalinden dolayı çıkarılıyor diğeri ise yalnız hükümet onun memleket dahilinde bulunmasını münasib görmüyor. Çıkmasını teklif ediyor, bu kadar.

Tahsin Rıza bey (Tokad) 7 Adliye encümeni bu kanunu gerek ahkâmı cezaiyede ve gerek hukuka taalluk eden keyfiyeti tedkik ettiği sürede encümence usul-u furu'undan olan ...) diye bir fıkra ilave ettiği vakit şüphesiz bir mesele-i hukukuyadır. Malum-u âlileridir ki insanlara tatbik edilecek olan kanunu yapar iken insanların tabiatında mündemic esbab-ı mazeret vesaire gibi ahvali daima nazardan

Cebel-i Bereket ; Şimdiki Hatay/Dörtyol civarı.

devr tutmamak icab eder.Yazın kavaid-i hukukiyemizde bu gibi ahvalde ihtifa edenlerin hemşireleri,babaları,kardeşleri gibi kimseler bu kanunen men edilmiş olan keyfiyet-i ihfaya mütecasir olurlarsa ahkâm-ı kanuniyemiz bu gibiler hakkında esbab-ı istisnaiyet tasvir etmiş ve binaenaleyh bunlar hakkında ceza vaz' etmemiştir.İnsanların tabiati meselesi bir saffet-i izafiyedir.Kanun vaz'ederken menfaati izafiyeyi değil,yalnız insanlığı,meselâ bu akvâk akraba beynindeki ahval-i tabiiye ve hususiyeyi,esbab-ı mazeret teşkil edecek hususat ve kifayeti nazar-ı dikkate almamız icab eder.Evet burada bir ecnebiyenin akrabasından biri tarafından saklanması ile hiç akrabası olmayan bir kimse tarafından saklanması ibeyninde fark vardır ve elbette vaiz-i kanun olanlar birinci suret için bir takım esbab-ı mazeret bulurlar.İşte adliye encümeni bu esbab-ı mazereti gördü ve bu hususu istisna etti.

Ziya Molla Efendi (Lazistan)^x- Bendeniz burada hükümetin bir hakk-ı hıyarı olmak lazım olduğunubekliyorum.Halbuki hükümet derhal memleketden çıkmasını arzu ediyor,üç ay tevkifa mecbur olur,bendeniz diyorumki hükümet bu mecburiyeti kanuniye altında olmasın .İsterse derhal çıkartılsın ve arzu ederse hapis de etsin,hükümetin bunda bir hakk-ı hıyarı olmalıdır kanunun fıkra-i saniyesi beyninde bir insicam da yoktur.Hükümet derhal çıkmasını arzu ediyor,sonra üç ay tevkif ediyor,hükümet arzu ederse tevkif etsin,arzu etmezse derhal çıkartabilsin,şu halde hakk-ı hıyarın hükümetin olmalıdır.

Mahmud Mahir Efendi (Kırşehir) - Bendenizde Tahsin beyefendininmütalaasını arz etmek istiyorum.Yapılacak kanunlar,tabiati halk eder surette olmamalıdır.Bir ecnebinin akrabasından hatta evvelinden olan bir kimse tebaadan bulunabilir.Kendisi ecnebi olurda birederi,hemşiresi,akrabası tebaadan olabilir.Binaenaleyh hem halk tabiate müncer olmamak,hemde bazı ahvalde tebaa hakkında da tatbik edilmek için herhalde bu istisnayı kabul icab eder, hatta bendeniz sıhren bu derece karabetde bulunanlara da teşmil edişmesi icab ettiği farkındayım.

Lazistan ;Şimdiki Rize

Ağaoğlu Ahmed bey (Karahisar-ı Sahib)^x - Bendenizce, revabit-ı ictimaiyenin arasında en mahmûv ve en âmîli revabit-ı vataniyedir, revabit-ı şahsiyye bu revabitin yanında hiçdir, binaenaleyh revabit-ı şahsiyyeyi revabit-ı ictimaiyenin fevkinde tutarak revabit-ı şahsiyyeyi ne hayır etmek caizdir, fakat tekmil-i ictimaiyesini ikmal etmemiş olanlar muhitlerde hakikaten şahsiyetler, müşahhas hisler, şahsi rabitalar ictimai rabitaların fevkinde bulunuyorlar. Halbuki en tabii rabita o değildir, o en ibtidai rabita olduğu için en tabii addedilir burada mevzu bahs olan mesele bir şahsın kendi hissiyatıyla ,merbut bulunduğu cemiyete aid olan fertlerden ictimai yahud şahsi hislerinden hangisini talep etmek hakkını haizdir. Ve ben zannedirim ki hükümet ve meclis-i mebusan revabit-ı ictimaiyemizin daha yoksun daha müttekâmil bir surette olmasını arzu eder. Ve vezâif-i ictimaiyesine daha ziyade irtibat edecek kavaninin tesisine himmet etsin, zaten bizimki gibi muhitlerde bu gibi revabit-ı şahsiyye pek çok defalar ika-ı mazeret etmemiştir, bu gibi sırf şahsi işler üzerine te'sis etmiş olan revabitin birçok mazeretler ika' etdikleri birçok defalar sabit olmalıdır. Bunu hepimiz bilirsiniz. Rabita-i ictimaiyenin rabita-i şahsiyyeye tercih edilmesi esvanın te'sisine meclis-i âli ibtidâr buyursun ve her ferd kendisinin ve akrabasının fevkinde olan cemaatin menafini düşünsün. Binaenaleyh bendeniz hükümetce teklif edilen kanunun aynen kabul edilmesi taraftarıyım. Ta'dilini kabul etmiyorum.

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Efendim, kanuna tamamen itimat etmek vazifesiylemükellef olan bir âdeme bir âdemi anda cürm ita' eden kimseyi sakladığı halde devletin kendi tebaasına bahş etmiş olduğu muafiyeti cenebilere hiç bir vakit teşmil edemez. Mesele, gayet sarihdir. Tebaa efradına bahş edilen hak münhasıren revabit-ı ictimaiyyeyi kesr etmek esasına müsteniddir. Diğer taraftan biz bu kanunu tanzim ederken, kendi tebaamızdan biri kendi vatandaşlarından bir âdemi onuda ihfa ettiği vakit ne muamele yapılıyor? Onu da tet-

Karahisar-ı Sahib; Şimdiki Afyonkarahisar.

kik etmemişiz.Kavaid-i umumiye olarak kabul edilen bir devletin hudud-u mülkiyesi dahilinde yaşayaklardan birinin akrabasından biri cürm ika' edibde kendi evindesaklayanların ufak tefek misama-halardan istifade etmesi meselesidir.Bu hak-ı teb'iyeye verilmiştir. Ecnebilere katiyen verilemez diğer taraftan memalik-i sairede bu gibi ahval karşısında ne yapılıyor? Bunu ne hükümet tetkik etmiş ne de encümen bu hakkın ecnebilere verilmesi hiç bir zaman doğru değildir.Verildiği takdirde tebaa ile ecnebi tamamen misavi adde-dilmiş olur ki doğru olmaz.

Mahmud Mahir Efendi (Kırşehir) - Efendim,bir faile ceza tayinin-den maksad nedir?O falan ve kavaini men etmek değil midir?Cezanın cerainin ve kavaninin men'den başka bir kaidesi yoktur.Halbuki his-siyat-ı beşeriye iktizasınca cürm dahi add olunsa,ve ceza dahi ta-yin edilmiş olsa bu hissiyat-ı şahsiyeyi men'e kâfi değildir. Me-selâ bir peder evladının,bir evlad anam ve babasının evine iltica ederse acaba obaba o ana ve evlad bunun zamanında ceza variddir diye o fiili ika'dan vaz geçer mi ? Katiyen geçmez.Madem ki ceza tayininden maksadolan men zecr-i kabil değildir.O halde bunun vaz'-ında ne maksad vardır?Bir kimseye neşter vurulduğu vakit acı duy-maması kabil midir ? Bu nasıl umur-u ta'biyeden ise o da aynen bu-nun gibidir.Eğer hükümetin dediği gibi yapılmış iktiza ederse ihfa edenler dememelidir.İhfa eden ecnebilere demelidir. Zira arz etti-ğim gibi ihfa eden akrabası tebaiyeti Osmaniyede de bulunabilir.Bu-na alel ıtlak bir madde koymak ibareyi alel ıtlak bırakmak tebaa hakkında da cezayı teşmül etmek demektir ki bu doğru değildir.

Tahsin Rıza bey (Tokad) - Efendim,biz buhakkı ecnebilere bahş e-demez diyorlar.Evvela bir kere ortada hakka taalluk eder bir kifa-yet yok,saniyen mademki herhangi bir cürm için olursa olsun mem-leketimizde ika' edilen bir cürmden dolayı bizim ceza kanunumuz mucibince biri ecnebi tecziye edilecek,o halde o ecnebinin bizim kanun-ı cezamızın kâfe-i ahkâmından müsfenid olması icab eder.Ka-nun-ı ceza hiç bir zaman hukuk-u hususiye temin etmez,bukanun bir kanun-ı umumidir.Şimdi Sezai beyefendiye sorarım,bir ecnebi bu

memleketde herhangi bir cürm ika' etse ve o cürmde kanunen esbab-ı mazeretlerden birisi bulunsa, o ecnebi bu esbab-ı mazeretden istifade etmeyecek mi? Bu esbab-ı mazeret bir hak olduğu halde bu hakkı ecnebilere vermeliğimiz nasıl olur? Bu hukukun en itiraz kabul etmez bir kaidei tabiiyesidir.

Hamdullah Emin Paşa (Antalya) - Efendim, terki-i hukuku beşeriye nokta-i nazarından adliye encümeninin ve mazbata muharririnin fikrine tamamiyle iştirak ederim ve adliye encümeninden çıktığı suretle kabulünü heyet-i umumiyeden rica ederim. Zira biz Osmanlılar âlem-i medeniyet ve insanına büyük bir misal olacağız. (Rey'e koyunuz, kâfi sadaları)

Sadık Efendi (Denizli) - Bendeniz bu meseleyi gayetle ehemmiyetli görüyorum. Onun için biraz münakaşa olursa fena olmaz. Müsademat-ı efkâr ile hakayık tezahür eder efendim. Onun için acele etmeyelim. Çünkü memleketin, devletin rûh-ı siyasetine taalluk eder bir keyfiyettir. Öyle anlaşılıyor ki burada rûh-ı kanun rabita-i ictimaiye ile rabita-i şahsiye beynini mukayese etmekten ibarettir. Bendeniz ekliyorum ki usulü fervaini ihfa ederse cezai tertib olunsun fervain böyle ihtifa edebilmesi kanun-ı tabiat iktizasından olduğu cihetle Mahir Efendi hazretleriyle Tahsin bey böyle bir nazariye dermiyan ettiler. Bu doğru; fakat bendeniz öyle ekliyorum ki kavaid-i hukukiye-i esasiyemiz bu meseleyi fasl ediyor, şimdi rabita-i ictimaiye ile rabita-i hususiye beynini mukayese edecek olduğumuz takdirde şu meselede acaba ikisinden melhuz olan zararların hangisi zarar-ı has ve hangisi zarar-ı âmdir? Veyahud akside böyledir, ikisinden tahsil edecek menfaatin hangisi menfaati hasdır? Ve hangisi menfaat-i âmdir? Şu mukayese edilecek menfaat-i has olduğu gibi vuku' yafte olacaklarda hasdır. Menfaat-i ictimaiyeden hasıl olacak zarar âmdir. Elbette zarar-ı âmın def'i mi iltizam olunur? Böyle devletin ruh-ı siyasetine taalluk eden bir meselede elbette hükümetin teklif ettiği kanunda tatbiki maslahat daha ziyade olduğu anlaşılıyor. Demek oluyor ki böyle meçhul ahval devletin siyasetine zarar ika' edecek olan ademleri, babası olsun, anası olsun, kim

olursa olsun ihfa ederse anın cürmüne muavenet ediyor demektir. Bizim kavanin-i cezaiyemizde böyle bir müerime yataklık eder. Saklarsa veyahud onu ihfa ederse tertib-i ceza olunuyor mu ? Binaenaleyh haza bu diğer kavanin-i adliye ile tebamız hakkında icra edilecek ahkâma da benzemiyor. Ecnebi memleketimize dâhul edipde öyle bir takım gizli maksadla kendisinin hüviyet ve mahiyetini hükümetden saklayarak evet benim kardeşimdir; babamdır bunu ihfa ediyorum hissiyat-ı insaniyemi icra ediyorum diye devletin siyasetini böyle zararlara uğratmak doğru değildir. Bu zarar-ı âmdır. Zarar-ı âmmın def'i herhalde zaruridir. İşte şu kaid-i hukukiye bu meseleyi fasl ve hasm ediyor. Binaenaleyh encümenin teklifi katiyen muvafık değildir. Hükümetin teklifi pek muvafık-ı maslahat ve seyahattir.

Mahmud Mahir Efendi (Kırşehir) - Fakat tayin-i ceza kâfi midir ? (Müzakere kâfi sadaları)

Reis - Efendim, müzakerenin kifayetine dair bir kaç arkadaşımız tarafından teklif vaki oluyor fakat isimleri mukayyed olub söz söylemeyen arkadaşlarımız var, evvela kendilerine söz vermek iktiza eder. (Müzakere kâfi sadaları) Müzakere kâfi görülüyor mu efendim ? (Kâfi sadaları) Kâfi görenler lütfen el kaldırsın. (Eller kalkar) Müzakerenin kifayeti kabul edildi. Şimdi burada üç şey var. Birincisi hükümetin teklifi, ikincisi dahiliye encüminin teklifi ki bu mukavele alel itlak eşhası saklayanlar hakkında ve fakat o eşhası mutlaka bırak vaz' ettiği cezayı mutazaman bir maddedir. Üçüncü olmak üzere adliye encümeninin bunu da bir dereceye kadar kakyid ederek vaz' ettiği maddedir. Bendeniz müzakerat neticesindeki cereyana nazaran yeni bir teklif görmüyorum. Ayrıca bir takrir mahiyetinde yeni bir yol mevcut değildir. Üç fikir var. Zaten müzakeratda bu üç fikir üzerine cereyan ediyor. Yalnız müsaade buyuruluyorsa bu babda mademki hükümet memuru burada hazır bulunuyorlar, müzakere esnasındaki fakat nazar hakkında ne gibi mütalaaları olduğunu kendilerinden sual edelim muvafık mı efendim ? (Muvafık sadaları) Dahiliye ve adliye encü-

menlerinin ilaveleri var, ondan sonra süresi ile tensib buyurursanız reye koruz, bu suretle birinci müzakeresi biter. Şayed bunun üzerine birşey olursa beş gün müsademiz vardır. Yine tekerür ile ayrıca teklifde bulunabilir efendim. (Memura hitaben) Buyurunuz efendim.

Dahiliye nezareti hukuk-ı müşaviri Osman bey - Hükümetin teklifinde böyle eşhası ihfa edenler hakkında bir ceza yoktur. Bunu dahiliye encümeni vaz' etti. Sezai bey ve Ahmed bey serd ettikleri mütalastı bilittifak kabul ederek dahiliye encümeninin teklifi ettiği bu ihfa keyfiyetini buraya ilave ettik binaenaleyh dahiliye encümeninin teklifi hükümetinde nokta-i nazarına muvafaktır efendim.

Reis - Hükümetin teklifi ile dahiliye encümeninin teklifi tertib itibariyle süreye muvafık geliyor. Binaenaleyh ibtida onu reye koyalım.

Tahsin Rıza bey (Tokad) - Hayır efendim, en son tadil teklifini reye koymalı. O kabul edilmezse ötekilerde ittifak vardır demek olur.

Reis - O halde adliye encümeninin tadili vechile maddeyi reye koyuyorum. Bu maddenin bu suretle birinci müzakeresini kâfi görenler ellerini kaldırsın. (Eller kalkar) Ekseriyet yok kabul edildi. Binaenaleyh dahiliye encümeninin teklifi vechile birinci müzakeresini kâfi görüyormusunuz ? (Kâfi sadalara) Kâfi görüldü efendim.

(Kâtib Haydar bey yedinci maddeyi okur):

Madde 7 : Bir gehir veya muntakadan bilâmüddet tebaüd edenler veya teb'id edilenler müsaade-i resmiye olmaksızın ve muayyen müddetle tebaüd edenlerle teb'id olunanlar müddet-i muayyenenin inkizâsından mukaddem avdet edecek olurlarsa bir haftadan bir aya kadar hapis veya iki Osmanlı altınından on Osmanlı altınına kadar cezay-i nakdi veyahud bu cezaların her ikisi ilâ mahkûm olurlar ve mücazat-ı mahkûmelerinin itmam veya ifasında oşehr veyahud muntakadan teb'id edilirler.

Reis - Madde hakkında bir mütalaa var mı ? (Hayır sadaları) Birinci müzakeresi kâfi görülüyor mu ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü efendim.

(Kâtib Haydar bey sekizinci maddeyi okur) :

Madde 8 - Memalik-i Osmaniye'den muayyen bir müddetle tard ve ihrac olunanlar müddet-i muayyenenin inkizasından mukaddem ve bilâhâ müddet tard ve ihrac edilenler misaade-i resmiye istihsal etmeden avdet ettikleri halde bir aydan altı aya kadar hapis veya on Osmanlı altınından elli Osmanlı altınına kadar cezayı nakdi veya hud bunların her ikisi ile mücazat olunurlar ve mücazat-ı mahkûmelerini ikmal veya ifa ettikten sonra hudud haricine tard edilirler.

Reis - Birinci müzakeresi kâfi görülüyor mu ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü efendim.

(Kâtib Haydar bey dokuzuncu maddeyi okur) :

Madde 9 : Hududda ve dahiliye nezaretince tayin edilecek sahil-i vilâyat ve elviye-i gayr-ı mülhakadaki vali ve mutasarrıflar memleketin emniyeti dahiliye ve hariciyesine müteallik hususatda ahval-i suizan ve şüpheli dâ'i olan ve dahil-i memleketde devam-ı ikametleri sükûn ve asayiş mahalliyâ mahil görülen ecnebler vilayet veya livaları dahilinden azami üç ay müddetle tebaüde veya Osmanlı toprağından çıkmağa davet veya teb'id veya tard edebilirler. Ancak bu halde esbab-ı mucibesini derhal dahiline nezaretine bildirmeğe mecburdurlar.

Reis - Madde hakkında mütalaa var mı ? Birinci müzakeresi kâfi görülüyor mu? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey onuncu maddeyi okur) :

Madde 10 : İşbu kanunda muharrer cezalar sulh hakimleri ve mehakim-i sulhiye henüz teşkil edilmeyen mahallerde bidayet mahkemeleri tarafından sulh hakimlerine dair olan kanuna tevfikeyen hüküm olunur.

Haydar bey (Saruhan) - Efendim, bumaddeyi adliye encümeni tay et-

Saruhan : Şimdiki

miş.

Dahiliye hukuk müşaviri Osman beğ - Hükümetde bunun tamamen tayyını kabul etmiştir.

Reis - Hükümetde bunun tayyını kabul etmiş muvafık mı efendim ? (Muvafık sadaları) Pekalâgeçelâm efendim.

Haydar bey (Saruhan) - Şu halde efendim bu madde tay edilince aşağıdaki onbirinci madde onuncu madde olur.

(Haydar bey onuncu maddeyi okur) :

Madde 10 : İşbu kanun tarih-i negrinden onbağ gün sonra mer'idir. Reis - Kabul olunuyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu efendim.

(Kâtib Haydar bey onbirinci maddeyi okur) :

Madde 11 : Bu kanunun tarihi mer'iyetinde memalik-i Osmaniye de mukim olan ecebiler ikinci maddede gösterilen beyannameyi tarih-i mezkûreden itibaren iki ay zarfında itaya mecburdurlar.

Reis - Altı ay için bir mütalaa var mı ?

Dahiliye hukuk-ı müşaviri Osman bey - İki ay kâfi efendim.

Mahmud Nuri Efendi (Zor)^X- İki ay kifayet eder.

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Encümen de kabul ediyor.

Gemil Zahavi Efendi(Bağdad) - İki ay azdır,altı ay çoktur. Bunun vasatisini kabul edelim.

Reis - Efendim,müsaade buyurunuz.Bu kanun-ı muvakkat halinde tatbik olundu.Bu tatbikatda görülen lüzum üzerine mi altı ay olacaktır ?

Mahmud Nuri Efendi (Zor) - Bunu encümen altı ay olarak kabul etmiştir,bunda ısrar etmeyelim.

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Encümen ısrar etmiyor efendim.İki ay olmasında bir beis yoktur.

Reis - Encümen iki ay kabul ediyor mu? (Kabul ediyor sadaları) O halde müzakeresi kâfi görülüyor mu efendim? (Kâfi sadaları)Kâfi görüldü.

Zor : Bağdad` a bağlı bir sancak.

(Kâtib Haydar bey onikinci maddeyi okur) :

Madde 12 : Bu kanunun icray-ı ahkâmına dahiliye ve adliye nazırları memurdurlar.

28 Rebiyülâhır 1333. 2 Mart 1331

Reis - Kabul buyuruluyor mu ? (Kabul sadaları) Kanunun birinci müzakeresi kâfi görüldü.

MECLİS-İ MEBUSANIN ZABIT CERİDESİ

Üçüncü devre intihabiye

İkinci sene

Onyedinci ictima'

Perşembe : 31 Kânun-ı evvel 1331

Saat : 2 Dakika : 25

3 -

Pasaport kanun-ı muvakkatı.

Sıra no:138, lâyiha: no:247, matbu no:23, birinci müzakere tarihi: 31 kânun-ı evvel 331, ikinci müzakere tarihi: 11 kânun-ı sani 331, âyana tevdi tarihi: 14 kânun-ı sani 331.

(Kâtib Haydar bey 23 numaralı kanunun birinci maddesini okur):

Madde 1 : Memalik-i ecnebiyeden memalik-i Osmaniyeye gelenler ve memalik-i Osmaniyeden memalik-i ecnebiyeye gidenler pasaport ibrazına mecburdurlar.

Reis - Bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Birinci müzakeresi kâfi görülmüyor mu efendim ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey ikinci maddeyi okur) :

Madde 2 : Pasaportu olmadığı veyahud usulüne gayr-ı muvafık pasaportu hamil olduğu halde memalik-i Osmaniyeye gelenlerin iskele ve hudud kapı mahallerinde hüviyetleri tahkik olunacaktır.

Teba-ı Osmaniyeden olduklarını beyan edenler nüfus tezkeresi veya hüviyet cüzdanı veyahud delâil-i kafiye-i saire irae ve

ibraz ile hüviyetlerini isbata mecburdurlar. Hüviyetlerini bu suretle isbat edemeyenler hakkında en seri vasıta ile tahkikat icra olunmak üzere hüviyetleri sabit oluncaya kadar zabıta nezareti altında bulundurulur.

Pasaportsuz veya usulüne gayrı muvafık pasaportu hamil olduğu halde memalik-i Osmaniyyeye gelen ecnebi adem-i kabulde ve yahud nihayet beş gün zarfında konsoloshanelerinden pasaport almak şartıyla memalik-i Osmaniyyeye dühullerine müsaade itasında hükümet muhtardır.

Reis - Madde hakkında bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Müzakeresi kâfi görülmüyor mu efendim ? (Evet sadaları) Birinci müzakeresi kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey üçüncü maddeyi okur) :

Madde 3 : Âtiuzzikr ecnebilerin usulüne muvafık pasaportu hamil olsalar bile memalik-i Osmaniyyeye dühulleri memnu'dur.

Evvelen - Saile ve serseri guruhundan olanlar;

Saniiyen - İntizam-ı umumi-i devlet-i ihlâl maksadıyla vukubulan tertibat ve tahrikata iştiraklarında zan ve şübhe hasıl olanlar;

Rabian - Usul-i mer'ıye ve mukarrerat-ı müttehazeye tevfiikan hükümet-i seniyyeden müsaade-i resmıye istihsal etmeksizin hicret edenler;

Hamisen - Tecbaiyet-i Osmaniyyesinin tebdil veya iskatından dolayı memalik-i Osmaniyyeye dühulleri memnu' olanlar;

Fuad bey (Divaniye) - Memalik-i Osmaniyyeye dühulleri memnu' olan ecnebilere bir kısım daha vardır ki onlar mukabele bilmisilden istifade....

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Meselâ Amerika'nın bazı yerlerinde taaddüd-i zevcata kâil olan milletlerin efradını idhal edilmiyor.

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Aşağı ayrıca bunlara müteallik bir madde vardır efendim.

Fuad bey (Divaniye) - O maddeyi buraya idhal etmelidir. Mukabele-i bilmisil kaidesine tevfiikan kendi... (gürültüler)

Reis - Rica ediyorum efendim sözünü kesmeyiniz.

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Bu babda bir madde-i mahsusa vardır efendim.

Fuad bey (Divaniye) - Varsa sözünden sarf-ı nazar ediyorum efendim. Fakat buna dair bir madde geçmezse sözümü muhafaza ediyorum. Reis, Şayeh çıkmazsa zat-ı âlinizin sözünüz mahfuz kalıyor efendim. Bu babda başka bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Bu maddenin müzakeresi kâfi görülüyor mu efendim ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü efendim.

(Kâtib Haydar bey dördüncü maddeyi okur) :

Madde 4 : Teb'a-ı Osmaniyenin memleketlerine dühulünü bazı kuyud ve şurutta tâbi kılan devletler tebasına karşı hükümetce bilmukabele kuyud ve şurut-ı lâzime vaz' olunabilir. Hükümet sıhhat-i umumiyeyi tehdid ve ihlâl etmesi melhuz alil-i sariyeye mübtela olan ecnebilere memalâk-i Osmaniyeye dühullerini men ve takyid edecek tedabir-i sıhhiye ittihazına selahiyetdardır.

Reis - Madde hakkında bir mütalaa var mı efendim ?

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Fuad beyin mütalaası bu maddededir.

Reis - (Fuad beye hitaben) Bu maddeye dair mütalaanız var mı efendim?

Fuad bey (Divaniye) - Bu madde de öylebirisi yokdur efendim ?

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - (Dördüncü maddeyi tekrar okur) İşte efendim.

Fuad bey (Divaniye) - Pekalâ maksadı ifa ediyor efendim.

Cemil Zahavi Efendi (Bağdad) - Bu maddenin ikinci fıkrasını okusunlar igitmedim.

Reis - Madde hakkında bir mütalaa var mı efendim ?

Cemil Zahavi Efendi (Bağdad) - İğitmedik efendim, ikinci fıkrasını okutsunlar.

(Kâtib Haydar bey ikinci fıkrayı tekrar okur) :

Cemil Zahavi Efendi (Bağdad) - Hükümet alil-i sariyeye mübtela olan ecnebiyi dühulden men ediyor diyoruz. Alil-i sariyenin ecnebiliğe verililene aid bir keyfiyet değildir. Alil-i sariye ecnebiden sirayet edeceği gibi teba-ı Osmaniyedende sirayet eder. Acaba

memalik-i ecnebiyeden gelib alil-i sâriye ile malum olan bir Osmanlının dühulü ne için men olunmuyor efendim ?

Reis - Onun için tedabir-i sıhhiye ve müttehaz bir takım usul ve kavaid vardır. Burada mevzu u bahs olan hükümetin kendi tebası değil, haricden gelen ecnebililerdir. Madem ki usul ve nizamına muvafık bir pasaportla gireceklerdir, o itibarla kendisinde alil-i sâriye varsa ecnebilere mahsus olmak üzere hükümet tedabir-i takyidiye ittihazına selahiyet almak istiyor. Başka bir fikir olmamalı değil mi efendim ? (Evet sadaları) Kâfi görülüyor mu efendim ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü efendim.

(Kâtib Haydar bey beşinci maddeyi okur) :

Madde 5 : Hükümet hal-i harbde veyahud ahval-i fevkalâde-i sâire zuhurunda memleketin bir mantıkasında veya her tarafında cari olmak ve umum veya bazı devletler tebası hakkında tatbik edilmek üzere pasaportlar için kuyud ve şurut-ı muvakkate vaz' edebilir.

Reis - Madde hakkında bir mütalaa var mı efendim? (Hayır sadaları. Birinci müzakeresi kâfi görülüyor mu efendim ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü efendim.

(Kâtib Haydar bey altıncı maddeyi okur) :

Pasaportların suret ve gerait-i itası müddeti

Madde 6 : Pasaportlar teba-ı Osmaniye nam-ı padişahi olarak dersaadetde dahiliye nazırı ve vilayetlerle liva ve kazalarda en büyük mülkiye memuru ve memalik-i ecnebiyede saltanat-ı seniyye şebenderleri [ve siyasi pasaportlar dersaadetde hariciye nazırı ve memalik-i ecnebiyede süfera-ı saltanatı seniyye tarafından] ita' olunur.

Reis - Madde hakkında bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları. Birinci müzakeresi kâfi görülüyor mu efendim ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey yedinci maddeyi okur) :

Madde 7 : Pasaport tarih-i itasından itibaren bir sene için muteberdir. Meccanen verilmiş olan pasaportlar hamillerinin memalik-i Osmaniyyeye dühullerinden itibaren hükümden sakat olur.

Reis - Bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Kâfi görülmüyor mu efendim ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey sekizinci maddeyi okur) :

Madde 8 : Pasaport nama muharrer ve şahsa mahsus olub tanzim oluncak nizamname-i mahsusundaki şekle muvafık olacaktır. Pasaport sahibinin refakatinde bulunan cedde ve valide ve zevce ve hemşiresi ve evlad anası yirmi yaşından dün olan evlâd-ı zükûru ile akrabası ve alel ıtlak inas ile yirmi yaşından dün erkek hâdemesi bir pasaportla seyahat edebilirler.

Cemil Zahavi Efendi (Bağdad) -Kadın hizmetci varsa ne olacak efendim ?

Reis - Alel ıtlak deniliyor. Elli yaşında da olsa inasa müteallık barakalır. Müzakere kâfi görülmüyor mu efendim ? (Kâfi sadaları) Kâfi görülmüyor.

(Kâtib Haydar bey dokuzuncu maddeyi okur) :

Madde 9 : Bir maksad ilmi ile veya tenezzüh ve seyahat maksadıyla müteşekkil heyetlere dahil olan ehasan müsterek pasaportla müctemien seyahati mücazdar.

Reis - Bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Müzakere kâfi görülmüyor mu efendim ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey onuncu maddeyi okur) :

Madde 10 : Pasaport istihsal edecek olanların hüviyet cüzdanı veya nüfus tezkeresi irâe etmeleri lâzımdır. Memalik-i ecnebiyede pasaport istihsal etmek isteyenlerin hüviyetlerini diğer delil ve emârât ile isbat etmeleri mücaz olduğu gibi memalik-i Osmaniyenin henüz tahrir-i nüfusu icra edilmeyen mahalleri ahalisinden olubda pasaport almak isteyenler hakkında dahi bu suretle muamele olunur.

Reis - Madde hakkında bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Müzakeresi kâfi görülmüyor mu efendim ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey onbirinci maddeyi okur) :

Madde 11 : Esnan mikellefiyet-i askeriye dahilinde olan teba-ı Osmaniyenin memalik-i ecnebiyeye gitmek üzere pasaport alabilmeleri için

için ehz-ı asker şubelerinden vesika ahz etmeleri vesika tarihinden itibaren nihayet onbeş gün zarfında pasaport almaları muktezidir. Onbeş günü mütecaviz bir zamana aid vesika muteber olmayıp tecdid edilmedikçe hamillerine pasaport verilmez. Sinni yirmiden dún alan evlad zükûr ve anası ebeveyn veya veli veyahud vasilerden, zat-el zevc kadınlar, zevcelerinden muvafakat ve memurin-i devlet mensub oldukları daire amirinden mezunen veya memuren azimetlerini müsbet bir varaka ahz ve ibraz etmedikçe kendilerine pasaport verilmez.

Reis - Bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Kâfi görüldü.
yor mu efendim ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey onikinci maddeyi okur) :

Madde 12 : Zabıta nezareti altında bulunanlarla azinet-i mehakim tarafından men edilenlere pasaport verilmez.

Reis - Bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Müzakeresi kâfi görüldü.
yor mu efendim ? (Evet sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey onüçüncü maddeyi okur) :

Madde 13 : Memalik-i Osmaniye gelecekle pasaportlarını memalik-i ecnebiyedeki saltanat-ı seniye-i şebenderlerine ve memalik-i Osmaniye den çıkacaklar memurun iadesine vize ettireceklerdir.

Osmanlı siyasi pasaportunu hamil olanlar ve saltanat-ı seniye şebenderleri bulunmayan mahallerden gelenler pasaportlarını vize ettirmeğe mecbur değildirler.

Teba-ı Osmaniye memalik-i Osmaniye müceddeden istihsal etmiş oldukları pasaportları nihayet onbeş gün zarfında istimal etmedikleri takdirde vize ettirmeğe mecburdurlar. Her onbeş günün tehiri vize muamelesinin tekrarını müstelzim olur.

Reis - Madde hakkında bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Müzakeresi kâfi görüldü.
yor mu efendim ? (Evet sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey ondördüncü maddeyi okur) :

Madde 14 : Pasaportların vizesi için vizeye mezun olan memurlar tarafından andel iktizâ sâhiblerinin hüviyetini müsbet evrak taleb

olunabilir.

Reis - Bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Müzakeresi kâfi görülüyor mu efendim ? (Evet sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey onbeşinci maddeyi okur) :

Madde 15 : Memalik-i Osmaniye'nin hudud-ı beriyesi civarında sakin olan teba-ı Osmaniye'den hududunun diğer tarafında işi gücü olanlarla hemhudud devletlerle mün'akid veya ileride akd edilecek mukavelat ahkâmı dairesinde onbeş günlük matbu' veya ücretsiz pasaport ita' olunur.

Reis - Madde hakkında bir mütalaa var mı efendim? (Hayır sadaları) Müzakeresi kâfi görülüyor mu efendim? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey onaltıncı maddeyi okur) :

Üçüncü Fesil

Pasaport ve vize harcları

Madde 16 : Pasaport harcı elli, hemcivar memalik-i ecnebiyeye gidecek amele için on kurustur. Dokuzuncu madde mucibince müşterek pasaportla seyahat edenlerin her birinden yirmibeş kuruş harc alınır.

Pasaportsuz gelenlerden pasaport harcı iki kat olarak istifa edilir. Siyasi pasaportlar harca tabi değildir.

Tahsin bey (Tokad) - Müşterek pasaportla seyahat edenlerden her birinden denilir, bundan maksad nedir ? Seyahat eden her bir neferden mi, yoksa seyahat varakasını hamil bulunan her müctemi heyetden mi bakar beş kuruş alınacak efendim ?

Dahiliye hukuk müşaviri Osman bey - Müşterek pasaporta dahil şahıslar her birindedir efendim.

Reis - Yukarıda pasaportdan bahs olunmuyor, burada bu cihet tavzih edilse daha muvafık olur.

Dahiliye hukuk müşaviri Osman bey - Refakat olursa bir pasaport ad olur. Refakatda gidenler için ayrıca pasaport alınmaz. Yalnız müşterek pasaportla seyahat edenlerin her birindedir.

Reis - (Tokad mebusu Tahsin beye hitaben) - Her şahısdan diye

tavzihini talep ediyorsunuz değil mi efendim ?

Tahsin bey (Tokad) - Evet efendim.

Reis - Bu suretle tavzihi için encümence bir mütalaa var mı efendim ?

Sezai bey (Cebel-i Bereket) Dokuzuncu madde bunu tasrih ediyor. Muayyen eghasa aiddir.

Reis - Her birinden yerine pasaportla seyahat edenlerin beherinden diyelim mi efendim ?

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Buna hiç mahal yok efendim.

Reis - Tavzihe lüzum görürmüsünüz efendim ? (Hayır sadaları) O halde müzakere kâfi görülüyor mu (Evet sadaları) Müzakere kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey onyedinci maddeyi okur) :

Madde 17 : Elli kuruşluk pasaportlardan on ve on kuruşluk pasaportlardan iki kuruş vize harcı alınıyor. Vizesiz pasaportlarla gelenlerden vize harcı iki kat olarrak istifa olunur. Pasaportlarına onüçüncü maddenin ikinci fıkrası mucibince vize ettirmeğe mecbur olmayan eghasdan devlet-i metbualarının siyasi pasaportunu hamil olan memurin-i ecnebiyeden vize harcı alınmaz. Ve madde-i mezkûrenin fıkra-i âhiresi mucibince icra edilen vizeler harca tabi değildir. Dokuzuncu madde mucibince verilen müşterek pasaportların vize harcı her şahıs için beş kuruştur.

Reis madde hakkında bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Kâfi görülüyor mu efendim ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü. Birinci müzakeresi de kâfi görülüyor mu? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey onsekizinci maddeyi okur) :

Madde 18 : Memalik-i ecnebiyeden memalik-i Osmaniyeeye gelecek teba-ı Osmaniyyeden pasaport veya vize harclarına te'diyeden aciz olanlar mezkûr harclardan muafdır.

Reis - Bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Birinci müzakeresi kâfi görülüyor mu? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey ondokuzuncu maddeyi okur) :

Dördüncü Fesil

Ahkâm-ı cezaiye

Madde 19 : Pasaport ve pasavanlara sahte isim yazan ve yazdırılan kanun-ı cezanın yüzelli altıncı maddesi ve şahs-ı âhar namına verilen pasaportu tağyir ve tahrif etmeksizin mücerred eşhasın namını takınarak is'timâl edenler ve evrak-ı mezkûreyi nam-ı müstearla is'timâl olunacağını bilerek şahs-ı âhar namına ita' eyliyenler madde-i mezkûre zeylinin fıkra-i ahire-si mucibince mücazat olunurlar.

Reis - Adliye encümeninin tashihıyla bir maddedir. Adliye encümeninin teklifi dairesinde müzakeresi kâfi görülüyor mu? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey yirminci maddeyi okur) :

Madde 20 : Pasaport ve pasavanları sahte olarak yapan veyahud tağyir ve tahrif eden ve bu nakule sahte ve tağyir ve tahrif olunmuş evrakı bilerek istigmâl eyliyen eşhas kanun-ı cezanın yüzelli yedinci maddesi mucibince mücazat olunurlar.

Reis - Adliye, dahiliye encümenlerinin tashih vechili okunuyor efendim.

Hakkı bey (Isparta) - Tahrif kelimesi (ت) ile yazılmış noktası fazladır. Tahrif olacaktır.

Reis - Nokta "tay" edilerek müzakeresi kâfi görülüyor mu efendim? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey yirmibirinci maddeyi okur) :

Madde 21 : Enebi bir hükümet tarafından verilip ondokuzuncu ve yirminci maddelerde muharrer olduğu vechile tağyir ve tahrif edilmiş veya şahs-ı âhar namına ita' kılınmış olan pasaport ve pasavan ve sair seyahat evrakını bilerek memalik-i Osmaniyede isti'mâl eden ecnebler dahi kanun-ı cezanın maddeteyn-i mezkûretini mucibince ceza görürler.

Reis - Efendim, o bir madde den bir nokta kaldırdık, bu madde de bir kelime kaldırıyoruz. Burada (hakkında) kelimesi kalkıyor. Bu kelimenin tayy ile maddenin müzakeresi kâfi görülüyor mu? (Kâ-

fi sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey yirmikinci maddeyi okur) :

Madde 22 : Muharref veya nam-ı âhara muharrer pasaport ve her nevi yol kâğıdını memalik-i ecnebiyedeki memurin-i Osmaniyyeye ibraz ve isti'nâî eden Osmanlılar ceza görmeksizin memalik-i Osmaniyyeye geldiklerinde kanun-ı cezanın zikr olunan maddeleri ahkâmına tevfiikan mücazat olurlar.

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Reis beyefendi yol kâğıdının buraya konmasında artık mana yoktur. Binaenaleyh yol kâğıdı buradan çıkarılsın.

Reis - Yani adliye encümenine hitaben buyuruyorsunuz. Pasaport ve pasavan vardır. Yol kâğıdına lüzum yoktur buyuruyorsunuz.

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Yol kâğıdı şimdi yoktur efendim. Esasen mevcut değildir.

Tahsin bey (Tokad) - Yol kâğıdını koyduğumuz vakit ceza kanunnamemizde, mevcut olup buraya Türkçe tabir olarak vaz' edildi. Yakından biz de bu tabiri burada kullandık. Mademki omaddesine matuf olan bazı ahkâm-ı tazammun ediyor. Bunu da buraya aynen nakletmekten ibarettir.

Hamdullah Emin Paşa (Antalya) - Burada da muharref kelimesi (ح) ile yazılmış (ح) olacaktır.

Reis - Şübhe yok efendim. Buradaki noktayı kaldıracağız bu babda heyet-i celilenin kararına hacet yoktur efendim. Buradaki pasaport ve pasavan tabirat-ı mahsusadan oldu. Bu kelimeler bilhassa memalik-i ecnebiye ile muamelede kullanıldığı için bir âlem oldu. Adliye encümeni yol kâğıdı denilmesinde ısrar ediyor mu ?

Tahsin bey (Tokad) - Efendim, pasaport kelimesi de kaldırılarak yol kâğıdı denilse daha iyi olur. (gürültüler)

Reis - Müsaade buyurun efendim. (her) kelimesi efradını cem'i bir kelimedir. Zannediyorum, her yol kâğıdı denilince buna hepsi dahil olur.

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Pasaport için kanun yapılmış. Pasa-

port kanunu hazırlandıktan sonra ayrıca yol kâğıdından bahsetme-
ğe lüzum kalmaz. Bendeniz ısrar etmiyorum efendim. Yol kâğıdı denilin-
ce pasaporta şamil oluyorsa da pasaport olmayan kâğıdlara şamil o-
lur. Bunların menzillerini yazan kâğıdda var, oda yol kâğıdıdır. Yol
kâğıdı kâfi değildir.

Hakkı bey (Isparta) - Encümenin kabul ettiği şekil pek muvafıktır.
İstenir diye bu pasaport ve pasavan yerine Türkçe bir tabir konu-
labilsin. Fakat bu mümkün değildir. Kanun-ı esaside zaten pasaport
kanunudur, yol kâğıdıda başka türlü kâğıd değildir, o da pasavandır,
pasavana da ahali yavaş yavaş alışacaktır. Bu suretle bu haliyle kal-
masını muvafık buluyorum.

Reis - Adliye encümeni ısrar etmiyor.

Tahsin bey (Tokad) - Yol kâğıdınının kalmasında ısrar ediyoruz.

Reis-0 halde adliye encümeninin tashihî dairesinde reye koyacağım.
Bu suretle müzakeresi kâfi görülüyor mu ? (Kâfi sadaları) Kâfi gö-
rüldü.

(Kâtib Haydar bey yirmiuçüncü maddeyi okur) :

Madde 23 : Teba-ı Osmaniyeden birisi ecnebi pasaportunu hamilen me-
malik-i Osmaniyeye dahil olur ise altı aydan iki seneye kadar haps-
olunur.

Reis - Adliye encümeninin tashihî dairesinde müzakeresi kâfi görü-
lüyor mu ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey yirmidördüncü maddeyi okur) :

Madde 24 : Pasaport muayenesi için hükümetce tayin edilmiş olan
mevkîlerin gayr-ı yerlilerden bilerek memalik-i Osmaniyeye dahil
olan yolcular usulüne muvafık pasaportu alsalar bile bir çeyrek Os-
manlı altınından on Osmanlı altınına kadar cezayı nakdi veya yir-
midört saatden bir aya kadar hapis veyahud bu cezaların her ikisiy-
le mücazat olunurlar.

Reis - Madde hakkında bir mütalaa var mı ? (Hayır sadaları) Birin-
ci müzakeresi kâfi görülüyor mu ? (Kâfi sadaları) Birinci müzake-
resi kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey yirmibeşinci maddeyi okur) :

Madde 25 : Yolcuları pasaport muayenesi için tayin olunan mevkilerden gayr-ı mahallere nakl ve ihrac eden sair eghas ve bu hususda kılavuzluk edenler bir aydan iki seneye kadar hapsolunurlar. Ve mükerrerleri hakkında ceza iki kat olarak hükm edilirler.

Reis - Bu madde hakkında bir mütalaa var mı ? (Hayır sadaları) Birinci müzakeresi kâfi görülüyor mu ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Haydar bey yirmialtıncı maddeyi okur) :

Madde 26 : İşbu kanunda muharrer cezalar sulh hakimleri ve mahakim-i sulhiyenin henüz teşkil edilmediği mahallerin bidayet mahkemeleri tarafından sulh hakimlerine dair olan kanuna tevfiқан hükm edilir.

Reis - Bu madde adliye encümeni tarafından tay edilmiştir. Ecneblerin ikametlerine müteallık bir kanundur. O suretle tay edilmiş encümenlerce müttefik misiniz ?

Tahsin Rıza bey (Tokad) - Evet efendim.

Reis - Tay kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul, kabul sadaları) Kabul edildi efendim.

(Kâtib Haydar bey yirmiyedinci maddeyi okur) :

Madde 26 : 22 Mayıs 1327 tarihli pasaport kanunu mefsubdur.

Reis - Efendim bu madde 26. madde oldu. Müzakeresi kâfi görülüyor mu? Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul, kabul sadaları) Müzakeresi kâfi görüldü efendim.

(Kâtib Haydar bey yirmiyedinci maddeyi okur) :

Madde 27 : İşbu kanunun tarih-i mer'iyetinden mukaddem alınmış olan pasaportlar müddet-i kanuniyelerinin hitamına kadar muteberdir.

Reis - Orada bir aksayan var efendim. "İşbu kanunun tarihi mer'iyetinden müddet-i kanuniyelerinin hitamına kadar muteberdir." Binaenaleyh maddenin bu şekilde müzakeresi kâfi görülüyor mu efendim ? (Kâfi sadaları) Bu şekilde müzakeresi kâfi görüldü efendim.

(Kâtib Haydar bey yirmisekizinci maddeyi okur) :

Madde 28 - Bu kanunun tarihi negrinden onbeş gün sonra mer'idir.

Reis - İtiraz eden var mı efendim ? Kabul buyuruluyor mu ? (Kabul sadaları) Müzakeresi kâfi görüldü efendim.

(Kâtib Haydar bey yirmidokuzuncu maddeyi okur) :

Madde 29 : Bu kanunun icraya ahkâmına dahiliye ve adliye nazırları memurdurlar.

28 Rebiyülâhır 1333. 2 Mart 1331.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul,kabul sadaları) Kanunun birinci müzakeresi kabul olundu efendim,

MECLİS-İ MEBUSAN ZABIT CERİDESİ

Üçüncü devre-i intihabiye

İkinci sene 31. ci iqtima'

Bed'a-i Müzakerat

Saat : 2 Dakika : 40

4 - 15 Rebiyülâhır 1334 (Cumartesi) 6 Şubat 1331

Düvel-i muhasama ve müttelikleri hakkındaki kanun ahkâmının İtalya tebaası hakkındaki cari olacağına dair lâyiha-i kanuniye. Sıra no:185, lâyiha no:372, matbu no:106, birinci müzakere tarihi:6 şubat 331, ikinci müzakere tarihi:15 şubat 331, âyana tevdi tarihi: 15 cemaziyevvel 334, 7 mart 332.

372 - 106 numaralı kanun lâyihası

Reis - Şimdi 106 numaralı kanun lâyihasına müzakere edeceğiz.

(Kâtib Haydar bey kanunu mezkûrun birinci, ikinci, üçüncü maddelerini okur) :

Madde 1 : Düvel-i muhasama ve müttelikleri tebaası hakkında 24 teğrinisani 1330 tarihinde neğr ve ilan edilmiş olan kavanin ahkâmı 8 ağustos 1331 tarihinden itibaren İtalya tabiyetini haiz olan eşhas hakkında da cari olacaktır.

Madde 2 : İşbu kanun tarihi neğrinden itibaren mer'i olacaktır.

Madde 3 : Bu kanunun icrasına adliye ve maliye nazırları memurdur.

3 Eylül 1331. 7 Zilkade 1333.

(Kabul sadaları)

Reis - Kanunun ikinci müzakeresine geçilmesini kabul edenler lûtfen el kaldırsınlar. (Eller kalkar) Kanunun birinci müzakeresi kâ-

fi görüldü.

MECLİS-İ MEBUSAN ZABIT CERİDESİ

Üçüncü devre-i intihabiye

İkinci sene Üçüncü ictima'

12 Teşrinisani 1331, perşembe

Saat : 2 Dakika : 30

5 -

Edirne vilayetinde teba-ı ecnebiyeye müteallık davaların merci-i rü'yeti hakkında kanun-ı muvakkat.

Sıra no:4, lâyiha no:337, red ve ilgası: 12 teşrinisani 331.

Reis - Efendim, Edirne mahakimi hakkında bir kanun teklif edilmiş-
di. Ona dair encümenin mütalaası vardır, müsaade buyurulursa kâtib
beyefendi bir defa okusun, matbu değildir.

(Kâtib Fuat bey kanunun birinci maddesini okur) :

Madde 1 : Edirne vilayeti dahilinde teba-ı ecnebiye ile teba-ı
Osmaniye beyninde mütevekkil olup istinafen dersaadet birinci meç-
lis ticaretince rü'yet edilmek lâzım gelen deava bidayeten liva
istinaf mahkemelerinde rü'yet olunacaktır.

Reis - Encümenin mazbatasına da okuyun.

(Kâtib Fuad bey encümenin mazbatasına okur) :

Edirne vilayeti dahilinde teba-ı ecnebiye ile teba-ı Osmani-
ye beyninde mütekevvin deavanın suret-i rü'yetine dair olup usul-ü
istisnaiyeyi mütezamın mevki-i mer'iyete vaz' edilmiş olan 29 mu-
harrem 332 ve 16 kânun-ı evvel 329 tarihli kanun lâyihası âhiren
kapütülasyonların lâğvıyla ecanibe müteallık olan deavanın suret-i
istisnaiyede rü'yet edilmesi usulü de ref' edilmiş olmakla mahalli
tatbiki kalmamış ve şu suretle reddi tabimiye uğramış olduğundan
ahkâm-ı mülga olan lâyiha-i mezkûre husul-ü malumat zımında heyet-i
umumiyyeye takdim kılındı.

Reis - Nazır beyefendinin mütalaası vardır, beyan edecekler.

Adliye nazırı İbrahim bey - Hükümet buna iştirak ediyor, çünkü hü-

kümet bu kanunu kapütülasyonların lâğvından evel kapütülasyonların icabatından olmak üzere vaz' etmeğe mecbur olmuşdu. Bilahere kapütülasyonlar kalktı. Bu kanun meclis-i âlice tasdik edilmiş olan diğer bir kanunla feshk edilmiştir. Hükümet dahi reddini talep ediyor. Reis - Esasen rûznamemiz de dahildir. Hükümet reddini talep ediyor, encümende kapütülasyonların lâğvı suretiyle bu kanunun kabiliyet-i tatbikesi olmadığını söylüyorlar. Binaenaleyh bu suretle bir kararname ile hükümete tebliğ edilecektir, kabul buyuruluyor mu ? (Kabul sadaları)

Mustafa Şeref bey (Konya) - Red muvafık değildir. Kanun zaten mef-suhdur, ma'dûm olan birşey red edilemez. Kanun mevcud değildir. Kanun bir diğer kanun-ı muvakkat ile fesh olunduğundan burada zaten mevki-i müzakereye vaz' edilemez. Denebilir ki bu hususda otuzaltıncı maddenin tarz-ı istimali muvafık mı değil mi ? O ayrı bir meseledir. O cihetle meclis isterse istizah tarikiyle maksadını hükümetden talep edebilir. Fakat haâd-ı zatında ma'dûm hükmündedir, ma'dûm birşey müzakere edilmez.

Reis - Müsaade buyururmusunuz ? Buna dair heyeti celilenizin bir kararı vardır. Bir kanun, kanun-ı muvakkat olarak neşr olununca mutlaka bu heyeti celileden geçmek icab eder. Çünkü bir kere o heyet bulmuş tur. Ona dair müzakere cereyan ederek, kabul veya red hakkında bir karara iktiran etmelidir. Çünkü bu kanun-ı muvakkat belki kapütülasyonların lâğvına kadar bir zaman için icra ve tatbik olunmuştur. Böyle neşr olunmuş ve hatta icra edilmiş olan bir kanun-ı muvakkatin iptal veya reddi hakkında meclis-i âlinin bir karar vermesi lâzım geldiğine bu heyeti celâle geçen sene-i ictimaiyede karar vermişti.

Mustafa Şeref bey (Konya) - Hükümetin bu hususdaki salahiyeti istisnaiyedir. Hükümete bazı gürut ve kuyud tahtında olmak üzere kuvve-i tegriyeyi istimal hakkı verilmiştir. Hükümet bu salahiyeti olduğu bir hükmü yine şer-i sıfatıyla nesh ediyor, binaenaleyh birinci hüküm gayri mevcuddur. Binaenaleyh tabiatıyla doğru olamaz. Yalnız hükümet bu salahiyeti istimal aderken icabı maslahate muvafakat ve

riayet etmişmidir, etmemişmidir buda başka bir meseledir. Meclis-i mebusanın reyiyile kabul olamaz. Kanun-ı Esaside sarahat mevcuddur. Halbuki mensuh olan bir şeyin heyette müzakere edilmesinin caiz olmadığını ise bedahaten sabittir. Zaten böyle olmayacak olursa (36) cı maddede kuvve-i icraiye verilen salahiyette lâzım olan manayı ifade etmez. Halbuki osalahiyetin istinafi olmak üzere hükümete verilmesi hükümet icab-ı hal ve maslahate göre istimâl edebilsin maksadına bîaendir. Herhalde bir kanun bu heyete gelecek olursa hükümetin yaptığı bir kanun-ı muvakkati kuvve-i Teşriye bozمامak kaydıda bulunmak icab eder. Halbuki böyle bir kayd kanun-ı Esaside mevcut değildir. Binaenaleyh nesh edilmiş bir kanunu tekrar kondurmak hükümete. Bunun doğrudan doğruya heyet-i umumiyeden hükümete iade edilmesini teklif ederim.

Necmeddin Molla bey (Kastamonu) - Esasen (36) ıncı maddede hükümete verilmiş olan salâhiyetin istimâlinde sonra meclis-i mebusanın aylık ictimaında kavanin-i muvakkatenin meclise tevdi edileceği hakkındaki sarahate binaen hükümet yapmış olduğu bu madde-i kanuniyeyi meclise göndermiş, bilahere kapütülasyonların ilgası sebebiyle bu madde-i kanuniyenin mahali tatbiki kalmamıştır. Bu hale nazaran birinci kanunun sarahatine binaen meclisi mebusana tevdiinden ve meclisce dahi tedkik edilmek üzere encümene verildikten sonra kapütülasyonların lâğvı sebebiyle bu madde-i kanuniyenin mahal-i tatbiki kalmamıştır, şu halde heyet-i umumiyeye beray-ı malumat tevdi olunuyor. Artık cay-ı münakaşa bir mevzu' kalmamıştır. Beray-ı malumat heyet-i umumiyeye gönderilmiştir.

Fazıl Berki bey (Kangırı)^x - Mahal-i tatbiki kalmayan bir kanunun yalnız meclise arz-ı malumat kabilinden gönderilmesine birşey diyemem. Fakat muvakkat kanun hükümet tarafından diğer bir kanun ile iptal edilirse yeni mevki-i tatbikden kaldırılırsa her halde meclis-i âliye gelmesi lâzımdır. Çünkü bir kanun iki gün bile hüküm sürse ve bilahere ta'dil veya nesh edilse, o tatbikin meşru olması için kanu-

Kangırı † Şimdiki Çankırı.

nun bu meclis-i âliye uğraması lâzımdır. Buna dair olmazsa da bir çok mesele vardır. Balkan seferi esnasında hal-i harb münasebetiyle düşman memalikinden gelen mevaridata yüzde yüz gümrük zam edilmişdi. Bilahere harb nihayet buğmuş gümrük resmi yine bir kanun-ı muvakkatle hal-i sabıkina irca edilmişdi. Birincisi meclisin açık olmadığı bir zamana tesadüf etmiş ve meclisin açıldığı zaman kalmışdır. Kezalik İtalya muharebesinde de gümrük meselesi böyle oldu. Evvelce hüküm sürmüş olan bir kanunun vaktiyle meşru olarak tatbik edilib edilmediğini eklemek için meclise herhalde gelmesi lâzımdır. Fakat bu muvakkat kanun nesh veya ta'dil edildiği zaman meclise gelmesi lâzım değildir; suretinde mütalea bulunuyorsa ben-deniz kendilerine taraftar değilim. Mahall-i tatbiki kalmadığı cihetle ortadan kaldırılan kanuna dair meclisi mebusana malumat it-tası kâfidir. Fakat ta'dil veya ilga edilirse meclisin nazarı tas-vib ve müzakeresine maruz kalmak lâzım gelir.

Reis - Zannediyorum mesele tavazzuh etdi. Encümenin kararı dairesin# de bu kanunun mahall-i tatbiki kalmadığına dair heyet-i celile ahzı malumat etdi. Bunu ceride-i müzakerata geçireceğiz. Bu kanun hatt-ı zatında neşr olunmak itibariyle düstura geçti. Bu suretle hükümete dahi tebliğ edilecektir. Geçen defa ki kanun da bu şekilde tebliğ edilmişdi. Muvafık mı efendim? (Muvafık sadaları) Encümenin mazba-tası kabul edildi efendim. Şimdi doksanyedi numaralı kanunun müzake-resine başlıyoruz.

MECLİS-İ MEBUSANIN ZABIT CERİDESİ

Üçüncü devre-i intihabiye

İkinci sene Üçüncü ictima'

12 Teşrinisani 1331, perşembe.

Saat : 2

Dakika : 30

6 -

Mevaki-i müstahkeme civarında ecnebilere arazi istimlâk edememeleri için ittihaz-ı muktedir tedabir hakkında muntaka nizamnamesine müzeyyel lâyiha-i kanuniye.

Sıra no:197, lâyiha no:179, matbu no: ¹⁰³/₁₂₇), birinci müzakere tarihi: 12, 19 teğrinisani 331), ikinci müzakere tarihi: 20 şubat 331, âyana tevdi tarihi: 21 şubat 331.

(Kâtib Fuat bey ruznameyi okur) :

Ruzname-i müzakerat

Pazartesi; 16 teğrinisani 1331.

Madde 8 : Mevaki-i müstahkeme civarında ecnebilere arazi istimlâk edememeleri için ittihazı icab eden tedabir-i mutazamın olmak ve muntaka nizamnamesine zeyline tezyil edilmek üzere lâyiha-i kanuniye.

Reis - Gelecek ictimamız pazartesi günüdür.

(Saat dördü yirmibeş geçe meclis hitam buldu.)

Üçüncü devre-i intihabiye

İkinci sene Beşinci ictima'

Perşembe ; 19 teğrinisani 1331.

Saat : 2 Dakika : 25

6 -

Reis - 103 numaralı kanunun müzakeresine geçen gün başlamıştık. Encümen tehirini talep etmişti. Şimdi müzakeresine devam ediyoruz.

(Kâtib Faik bey okur) :

Madde 1 : Müdafa-i memleket içine ehemmiyet-i mahsuseyi haiz olan hududu hakkaniye ve sevahil-i Osmaniye muntakalarıyla mevaki-i müstahkemenin veya tertibat-ı tahkimiye icrası lâzım gelen mahallerin sınırları muntaka nizamnamesi mucibince tayin ve umume ilân edilir. Sınır tayininde ahval-i mahalliye nazar-ı itibara alınır.

Ziya bey (İzmit) - Bu muntaka nizamnamesi harbiye nezareti tara-

fından yapılmış yeni bir kanun değildir. Gayet eski bir kanundur. Ali Cenani bey (Ayıntab)^X - Efendim, kanunun sernamesi mantika nizamnamesi ve zeylidir. Bu nizamname ne vakit negrolunmuştur ? Kanun nizamnameye tezyil edilemez. Burasını izah buyururlar mı ?

Ziya bey (İzmit) - Bu mütehavel bir nizamnamedir. Binaenaleyh burada mantika nizamnamesi mucibince denilirki o da harbiye nezareti ~~nt~~ tarafından yapılmıştır. Gayet eski bir kanundur. Doğrudan doğruya memleketin muhafaza ve müdafası için civarındaki araziye ne suretle hakim olacaklarını gösterir bir nizamnamedir. Bu gayet mufassal ve icabat-ı askeriye göre her zaman mütehavel bir nizamnamedir. Bizi ahval-i mahalliye den ziyade icabat-ı askeriye nazarı nazar-ı dikkate almağa tercih ettik. Mantika nizamnamesi mucibince deniliyor ki arz ettiğim gibi bu harbiye nezareti tarafından yapılmış bir nizamnamedir, harbiye nezaretinde mevcuttur.

Sınır tayininde ahval-i mahalliye nazarı itibara alınır diyor. Biz burada icabat-ı askeriye diyoruz.

Reis - Ahval-i mahalliye yerine "icabat-ı askeriye" suretinde tahhini teklif ediyorlar.

Nuri Efendi (Zor)^X - "Ahval-i mahalliye ve icabat-ı askeriye" suretinde olursa iyi olur efendim.

Şefik bey (İstanbul) - Efendim, ahval-i mahalliye denildiği vakit elbette bir şey düşünülmiştir. İcabat-ı askeriye ahval-i mahalliye karşı kullanılmış bir tabir midir ? Onu izah etsinler.

Harbiye nazarı namına muhasebat dairesi birinci şube müdürü Cemal bey - Ahval-i mahalliye den nazarı ile birine icabat-ı askeriye denilsin efendim. Bura da ahval-i mahalliye tabirini pek istemiyoruz. Ahval-i mahalliye olursa zaten tahdid edilemez. "Sarf-ı icabat-ı askeriye kaydının ilavesini istiyoruz. Zat-ı âliniz bir mülk-ü sahibsiniz. Ahval-i mahalliye göre isterseniz, icabat-ı askeriye öyle iktiza etmez. Bu sarf-ı mevaki-i askeriye ve müstahkeme civarın-

Zor ; Bağdad'a bağlı bir sancak.

daki devletin mahrem olan şeyidir.

Şefik bey (İstanbul) - Böyle bir şey koymayı red etmiyoruz. Zaten konulmuş olan bir şeyi kaldırıyoruz. Niçin kaldırdığımızı ben bilemiyorum, anlamak istiyorum, her ikisininde bulunması tabii ki lâzımdır.

Harbiye nazırı namına muhasebat ~~müfettiş~~ dairesi birinci şube müdürü Cemal bey - İcabat-ı askeriye kaydı ilave edilirse daha muvafık olacaktır.

Abdullah Azmi Efendi (Kütahya) - Bu ahval-i tabiiye olacak. Bunu tayin ederken tepe gibi, nehir gibi, dere gibi şeyler gelecek olursa buna ahval-i tabiiye denir. Bunlar nazar-ı dikkate alınacaktır. Meselâ bir tepenin ilerisinden hududu kısılmak lâzım gelecek fakat o tepe sahibinin hudud-u dahilârde kalacak olursa bir mahzur teşkil edecek. Yani buradaki ahval-i mahalliyyeden maksadı başka bir şey ise bunu tevhim edecek başka bir kelime kullanalım. Çünkü ahval-i mahalliye cümlesi muhmil kalıyor.

Hüseyin Kadri bey (Karesi) ^X - Hükümetin teklif ettiği lâyiha-i kanuniye encümünde müzakere edilirken "ahval-i mahalliye" tamamen "İcabat-ı askeriye" manasına olarak kabul edilmişdi. Bilahare arkadaşlarımızın daha ziyade nazar-ı dikkatini celb etti. İcabat-ı askeriye kaydının konulması icab etti. Heyet-i muhtereme icabat-ı askeriye kaydını ilâve ederse encüman pek memnun kalacak. Fakat ahval-i mahalliye kaydını müteallîka ibka' edelim. Buyurulursa meclis-i âli onu bırakıp bırakmamakta mahirdir. Fakat icabat-ı askeriye kaydı esasdır. Ahval-i mahalliye kaydı yerine Abdullah Azmi Efendinin buyurdukları ahval-i tabiiye kaydı daha şamil ve umumî bir tabirdir. Bizce "ahval-i mahalliye" kaydının tay olması iktiza eder.

Haydar bey (Konya) - Efendim, sınır tayini meselesini kanunun ilk fıkraları müstakîl bir nizamnameye atfetdikden sonra "icabat-ı askeriye" haliyle lâğvolunur. Ahval ve icabat-ı askeriye göre yapacaklardır. Bura da ya "ahval-i mahalliye" yi bırakmalı veyahud fıkrayı

Karesi ; Şimdiki Balıkesir civarı.

kaldırmalı .Çünkü nizamname müteallıktır, icabat-ı askeriyeyi nazar-ı dikkate alınarak tanzim olunmuştur.

Reis - Efendim, şimdi burada mevzubahs olan kanun, sevahil-i Osmaniye mintikalarıyla mevaki-i müstahkemenin veyahud tertibat-ı askeriye icrası lâzım gelen mahallerin sınırlarına tayin için vaz' olunan kanundan ibaretdir. Vaz-ı kanunun en ziyade nazar-ı dikkate alacağı şey icabat-ı askeriye dir. Encümen bunu "icabat-ı askeriye nazarı itibara alınır." suretinde takyid etmek istiyor. Encümenin mütaleası budur. Bazı zevatda yalnız mücerred olarak ahval-i tabiiye nazarı dikkate alınsan diyorlar. İcabat-ı askeriye ile ahval-i tabiiyyeyi getirmek kabil olabiliyor, bir de Şefik beyefendinin mütalaalarından istidlâl edildiği vechile mahalli bazı ahval olabilir, ve onları da nazarı itibara almak lâzım gelirse "ahval-i mahalliye tabiri kalkmalıdır. Teklifler üçe mencur olur: Biri yalnız "ahval-i mahalliye" diğeri yalnız "icabat-ı askeriye" denilmesi suretinde ve üçüncüsü de her ikisinin derc edilmesini mutazammandır. Hükmüt ahval-i mahalliye ve icabat-ı askeriyenin her ikisinin burada bulunmasını kabul ediyor. (Pekala sadaları) Kabul ettiğine göre müsabib görürseniz bu suretle müzakeresini kâfi görelim? Muvafık mı efendim? (Muvafık sadaları) Pekalâbirinci maddeyi kabul edenler ellerini kaldırsın? (Eller kalkar) Kabul edildi.

(Kâtib Faik bey ikinci maddeyi okur) :

Madde 2 : Madde-i sabıka mucibince tayin ve ilân edilmiş olan sınırlar dahilinde müsaade istihsal olunmaksızın emval-i gayri menkule bey' ve ferağ edilemez. Ve maadan imtiyazı devir ve ferağ olunamaz. Hüseyin Kadri bey (Karesi) - Lâyihanın altıncı maddesinin madde numarası tay edilerek bu ikinci maddeyi bir fıkra-i saniye olmak üzere ilâve edilmesi lâzım gelir. (Madde-i sabıka mucibince tayin ve ilân edilmiş olan sınırlar dahilinde müsaade istihsal olunmaksızın emval-i gayri menkule bey' ve ferağ edilemez. Ve maadan imtiyazı devir ve ferağ olunamaz) ibaresinden sonra altıncı madde yani (müsaade istihsal olunmaksızın icra edilen bilcümle devir ve bey' ve ferağ muamelat-ı kainlim yanındadır) ibaresi ilave olunacaktır.

Şakir bey (Yozgat) - Bu madde hukuk-u tasrifiyeyi pek ziyade ta'kid ediyor, bir adamın orada emlakı var, hududu tayin edilmiş, halbuki satmağa muhtacdır, bu madde hakkı tasrifi ta'kid ediyor. Bundan maksad ecanibe geçmemek ise o adam satmak istediği zaman müsaade edilmediği halde istimlâk edilmelidir.

Reis - Zat-ı âliniz ihtimal satışa müsaade etmezler diyorsunuz. Değil mi efendim ? Satış men etmiyor.

Şakir bey (Yozgat) - Madem ki mütezarar oluyor, bazı müsaade edilsinde satsın veya istimlâk edilsin.

Reis - Müsaade verilmediği takdirde hukuk-ı tesarifiye ta'kid edilmiş olur. Halbuki menafi umumiyede mevcut olduğundan istimlâk edilsin diyorlar.

Hüseyin Kadri bey (Karesi) - İstimlâk için encümence muvafakat olunur. Fakat hükümet memuru mevcut olmadığından düveliyi kabul edemeyiz.

Reis - Hükümetin bu nizamnameyi müdafaa için memuru vardır, bu nizamnameye dair beyanat da bulundular.

Hüseyin Kadri bey (Karesi) - İstimlâke muvafakat ediyoruz.

Reis - O halde "hükümet tarafından istimlâk edilebilir" tarzında olacaktır.

Necmeddin Molla bey (Kastamonu) - "İstimlâk edilebilir" denilecek olursa ihtiyari olmuş olur. Encümenin tadilen teklif ettiği madde arasında mebâniyet var. Bu maddelerin birbirine mizac edilmesi lâzım gelir. Binaenaleyh encümene iade edilmelidir. Aşağıda da var.

Reis - Aşağıdakiler başkadır. Ona sıra geldiği vakit emir buyurursunuz. Bu madde iki hükmü mutazammandır. Devr ve ferağ olunamaz diyerek nehy ediyor. Sonra devr ve ferağ olunduğu takdirde kecnlem-yekün hükmündedir deniliyor efendim. Müsaade verilmeyecek olursa itirazına karşı encümen ve hükümet diyorki müsaade itâsına mani olduğu takdirde taraf-ı hükümetden istimlâk edilir. Bunu heyet-i celile kabul etti.

Nuri Efendi (Zor) - Altıncı maddede var. İkinci madde de böyle ~~katik~~ kelimeler tekrar etmesin.

Reis - Peki efendim nazar-ı dikkate alınır.

Hamdullah Emin Paşa (Antalya) - "Edilmelidir" diyor ki burada "edilmelidir" diyor ki burada "edilecektir" denilmeli.

Reis - Evet "edilecektir" tarzında yazılır.Kanun ikinci müzakeresinde bakalım ne şekil alacak ?

Faik bey (Edirne) - Üçüncü madde dördüncü maddeye kalıb edilir.

Madde şudur:

Madde 3 : Muayyen sınırlar dahilinde ahval-i gayrı menkulenin ve maadin imtiyazına devr ve ferâğına müsaade istihsali için hükümet-i mahalliye müracaat ve kavainde keyfiyet ve vilayete işar olunur.Vali tarafından mevakı-i müstahkeme kumandanlığıyla ve böyle bir kumandanlık mevcut değil ise kolordu kumandanlığıyla bi'l-muhabere devr ve ferâğ muamelesinin icrasında bir mahzur olmadığı anlaşıldıktan sonra müsaade ita' olunur.Mahzur olduğu beyanıyla devr ve ferâğ muamelesine müsaade olunmasından dolayı vaki olacak itirazat üzerine keyfiyet-i dahiliye nezaretine işar olunur.

Dahiliye nezaretince harbiye nezaretiyle bi'l muhabere müsaade-i matlubanın itası münasib görüldüğü halde keyfiyetmahalline tebliğ olunur.

Reis - Encümen,üçüncü ve dördüncü maddeleri tevhid ediyor.Bu madde hakkında mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Mütalaa yok müzakeresi kâfi görüldü.

Faik bey (Edirne) -Encümenin teklifi olarak dördüncü vardır,okuyorum.

(Kâtib Faik bey dördüncü maddeyi okur) :

Madde 4 : Mevakı-i müstahkeme civarında ecanibe katiyen arazi ve emlâk bey' ve ferâğ edilemez elyevm ecanibin taht-ı tasrifinde arazi ve emlâk var ise hükümet tarafından istimlâk edilecektir.

Reis - Bu madde hakkında bir mütalaa var mı ?

Hüseyin Kaâri bey (Karesi) - Encümen burada,istimlâke mecbur etmemek için "edilebilir" suretinde olmasını münasib görüyor.

Necmeddin Molla bey (Kastamonu) - Bendenize kalırsa bu kanunun birinci kıraatini kâfi görmeyelim,bu kanunun ruhu mevakı-i müs-

tahkemede hukuk-ı tasrifiyeyi takyid ediyor.Binaenaley suret-i müteallika da tahdid-i gayri kabil olmasına binasen hükümete bir istimlâk mecburiyeti vermek lâzım gelir.Sonra dördüncü madde olmak üzere encümençe tertib edilen madde kanun-ı mahsusu ihlâl ediyor. Bu ihlâl tasrif-i ecanib hakkında ayrıca istisnai ahkâmı ihtiva ediyor.Çünkü Osmanlılara suret-i umumiyede hukuku tasrifiyeyi men eder,tarzında ahkâm mevcad bulunuyor.Binaenaleyh bir tahrir takdim ediyoruz,müsaade buyurursanız heyet-i umumiyesi encümene iade edilir ve adliye encümeniyle birlikte olarak teremeye takdim edilerek birinci müzakereye beşlanılır.

Hüseyin Kadri bey (Karesi) - Kabul ederiz efendim.

(Kâtib Faik bey Kastamonu mebusu Necmeddin Molla beyin tahririni okur) :

Kanunun ruhu mevaki-i müstahkeme civarında hukuk-ı tasrifiyeyi tahdid ve buna mukabil alakadarının hukukunu tazmin esaslarından ibaret olmasına nazaran işbu esasları temin edecek suretde tertib olunmak üzere adliye ve askeri encümenlerinin birleşerek müzakeresi zamanında iadesinâ teklif eyleriz.

19 Teşrinisani 1331

Kastamonu Mebusu
Necmeddin

Ayıntab Mebusu
Ali Cenani

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

MECLİS-İ MEBUSANIN ZABIT CERİDESİ

Üçüncü devre-i intihabiye

İkinci sene-i ictimaiye

Otuzbeşinci içtima'

24 Rebiyülahir 1334 (Pazartesi) 15 Şubat 1331

dememeleri için ittihaz-ı muktezi tedebir hakkında mantika nizamnamesine müzeyyel lâyiha-i kanuniye.

Sıra no:197, lâyiha no:179, matbu no:¹⁰³/₁₂₇, birinci müzakere tarihi:

12, 19 teqrinisani 331), ikinci müzakere tarihi:20 şubat 331, âyana 15 şubat 331),
na tevdi tarihi:21 şubat 331.

-179 - 127 - Numaralı kanun lâyihasına müzakere edeceğiz. Hatır-ı âlinizededir ki bu kanun lâyihasına tevzi etmiş müzakeresine de girmiştik. Üçüncü dördüncü maddesini müzakere ettiğimiz sürede refikamızdan bazılarının verdiği tahrir üzerine encümene gitdi. Yine müdafai memleket için ehemmiyet-i mahsuseyi haiz olan yerlerde ne gibi bir muamele icra edilecek, hukuk-ı tasrifîye ne suretle temin edilecek denildi. Arkadaşlarımızdan bir iki zatın verdiği tahrir bunun bir kerede adliye encümeninde tetkikini ve askerî encümeninde bu tetkika istirağın mütezamman idi. Bu suretle heyet-i celilenin kararıyla adliye ve askerîye encümenlerine vermiştik. Encümenlerin müzakeresi neticesinde lâyiha-i kanuniye ayrı bir şekil aldığı için yeniden mazbatalarıyla beraber tab' ve tevzi ettik.

(Kâtib Paik bey okur) :

Madde 1 : 22 Safer 323 tarihli mantika nizamnemesi ahkâmı müdafai memleket için ehemmiyet-i mahsuseyi haiz olan hudud-ı hakaniye ve sevahil-i Osmaniye ile tertibat-ı tahkimiye icrası lâzım gelen diğer mahaller hakkında da caridir.

Reis - Efendim, madde hakkında bir mütalaa var mı ? (Hayır sadaları) Birinci müzakeresi kâfi görülüyor mu ? (Evet sadaları) Birinci müzakeresi kâfi görüldü, efendim.

Madde 2 : İşbu kanunnamenin hin-i neşrinde eshab-ı tasrif menatik-ı memnu dahilindeki emval-i gayri menkuleden her ne vechile intifâ' ediyorlarsa işbu tarz intifâileri esbab-ı askeriyeden dolayı fiilen ihlâl edildiği halde bundan tevellüd eden kadar ma'ruf zarar-ı maddi suret-i teşkili mantika nizamnemesinde gösteri-

len heyet-i mahsusa marifetiyle bi'l-takdir icab eden tazminat ashabına ita' edilir.Vücut-ı tasrif iptal edildiği takdirde kanun-ı mahsusuna tevfikana muamele-i istimplâkiye icra olunur.Şu kadar ki muamelat ve merasim-i istimplâkiyenin ikmalinden mukaddem-i hükümet-i askeriyece derhal vaziyedi muamelesinin icrası caizdir.

Mehmet Nuri Efendi (Zor) - Bendeniz maddenin esasına muhalif değilim.Yalnız burada "tevellüd eden kadar ma'rufu zarar" demek yani fazla bir zarar vuku bulursa verilmeyecek mi ? Eğer bir zarar vaki olursa herhalde vaki olan zararın tazmini lâzım.Musaeze encümeni adliye ve askeriye bunu mütehadden kabul etmişlerdir.El-bette bunda bir hüküm görmüşlerdir.Çünkü hukuka münafi gibi görüyorum.Bir zarar vuku mu tahkik ederse o zararın aynı verilmek lâzım gelir.Kader-i ma'rufa irca-ı demek yani fazla vuku bulursa tazmin etmeyeceğiz demektir.

Nuri Efendi (Zor) - Pekalâ.

İsmet bey (Çorum) - Efendim,bu ibarede biraz rekaket vardır."Kadar-ı ma'ruf" zarar-ı maddinin miktar-ı ma'rufu demekten ibarettir.İbarenin o şekilde ta'dilini teklif ediyorum ki izafette teğviş hasıl olmaz "zarar-ı maddiyenin kader-i ma'rufu" demekten ibaret kalır.

Artin Efendi (Haleb) - Hiç lüzum yoktur efendim.

Reis - Efendim,encümen lütfen kabul ettiği şekli söyler mi ?

"Bundan tevellüd eden kader-i ma'ruf zarar-ı maddi" yerine "bundan tevellüd eden zarar-ı maddi" denilmek ve "kader-i ma'ruf" kaldırılmak mı istenilir ?

İsmet bey (Çorum) - "Zarar-ı maddinin miktar-ı ma'rufu" diyelim.

Reis - "Zarar-ı maddinin miktar-ı ma'rufu" buradaki maksadı ifade etmez.Çünkü "zarar-ı maddinin miktar-ı ma'rufu" denilince o kelime istilahadan tecrid eder.Halbuki "kader-i ma'ruf" istilahatındandır.Yani kader-i ma'ruf dairesinde tazmin olunur demektir ve o "kader-i ma'ruf" heyet-i umumiyesiyle bir istilahdır.Falan falana tazminat vermiş icaba miktarı ne kadardır ? Sualine karşı

"kader-i ma'ruf" derecesinde denilirse yalnız bu iki kelime irfan ve iadeten muvafık ve mutedil görülecek mikdar-ı manasını tazmin eder.Eğer "zarar-ı maddinin kader-i ma'rufu" dersanız o vakit zarar-ı maddinin mikdarı malumu mülahazasıda varid olabilir. Ve o malumda meçhulde olabilir.Bazılarının nezdinde eksik artık hepsinde şamil olabilir.Mamafih yine siz bilirsiniz.Şekle,lâfza aid bir şeydir.

İsmet bey (Çorum) - Ma'ruf kelimesinin fazlalık ve eksiklik ile tefsire tesiri yoktur,zarar-ı maddinin mikdarını mutazammındır dediler.Şu halde ma'ruf kelimesi zaidir.Zarar-ı maddi mikdarı denilirse daha güzel olur.

Nedim bey (Kangırı) - Burada "kadar-i ma'ruf" (iğidilmiyor sadaları) meselânadas edilmiş bir tarla içinde mahsul yok.Mezruat yok bu nadas için sarf olunan emek maddi bir şeydir.Bunun kıymeti her yerde arf ve aidatla tayin olunur.Onun için yalnız "zarar-ı maddi" dersek o zarar-ı maddi nasıl tayin olunacak ? O muallak arf ve aidatına tevfikân manasında olmak lâzım gelir. Gizlik meselâ İstanbul'da bu satenlarda kasından kasıma icar olunmuş olursa kasım mevsiminde mahsulâtın mikdarını takdir edip yani muste'cire devr ederler,nasıl takdir ederler ?Bu bir arf ve aidataa,bostancılar esnafının arf ve aidatına tabi bir şeydir.İşte bu usulü muhafaza edebilmek için her yerde "kader-i maruf" denilmiş.Eğer "kader-i ma'ruf" tabirinden bu mana anlaşılmıyorsa o vakit "mahalli arf ve aidatına tevfikân tayin ve takdir olunacak zarar-ı maddi" demek lâzım.

Raif Efendi (Erzurum) - Efendim,kader-i ma'ruf tabirinden aşağı satırda "heyet-i mahsusa marifetiyle bilâtakdir" tabiri tamamıyla yerine vasıl olur.Binaenaleyh arkadaşımız beyin buyurdıkları gibi ondan artık kastolunan mana bu ikinci ibare ile meydana çıkıyor.Onun için bu "ma'ruf" kelimesi kaldırılmalı.Çünkü bütübütün fazla kalır.Bu tabirin kaldırılması lâzım gelir.Kaldırılmazsa itiraza uğrar.Tazmin edilmeyecek gibi bir mana çıkar.Bu herhalde muzır olur.Binaenaleyh aşağıda "heyet-i mahsusa marifetiyle bilâ-

takdir" denilir.Matlub olan manaya o kelime ifade ediyor.Binaen-aleyh o fikirenin kaldırılması icab eder.

Nedim bey (Kangırı) - O heyet-i tahkikatı icra ederken mahalli arf ve aidatı erbab-ı vukufdan öğrenir.Baza bir zarar arz olur-ki o heyet kâfi değildir. O heyet- zarar-ı maddiyi nasıl takdir edecek ? Mahalli arf ve iadatını tahkik etmek lâzım gelir. O heyet-i mahalli arf ve iadatı bilenlerden tahkik eder.Bunun için aşağıda heyet zikr ediliyor.

Reis - Efendim arz edeyim.Raif Efendi hazretlerinin mütalaatı "heyet-i mahsusa marâfetiyle" kaydını kalâm dirmek mahiyetinde değildir.Madem ki "heyet-i mahsusa marifetiyle" zarar-ı maddi takdir edilecektir deniliyor,o halde "bundan tevellüd eden zarar-ı maddi suret-i teşkili muntaka nizamnamesinde gösterilen heyet-i mahsusa marifetiyle bilâtakdir" diyelim. (Muvafık sadaları) "Kader-i ma'ruf" kelimelerini kaldıralım mademki heyet-i mahsusa vardır ve takdir edecektir,artık oşekil takdiri kendisi düşünsün. Raif Efendi hazretlerinin murad etdikleri budur efendim (Muvafık sadaları)

Hamdullah Emin Paşa (Antalya) - Efendim, "kader-i maruf" un kalması taraftarıyım.Zira o heyet-i mahsusa takdirinde arf ve aidata müracaat edecek.

Reis - Müzakere kâfi mi efendim ? (Kâfi sadaları) Şimdi ikinci müzakeresine geçmeden evvel bu iki kelimenin tayyâ hakkında encümenin bir mütalaası var mı efendim ?

Tahsin Rıza bey(Tokad) - Hayır efendim.

Reis - Yeni encümen o iki kelimenin tayyana muvafakat ediyor mu ?

Tahsin Rıza bey (Tokad) - Tahriri bir teklif karşısında değildir.

Reis - Tahrir-i teklif ikinci müzakerede olur.Mamafih kabul ederseniz birinci müzakere de olabilir.

İsmet bey (Çorum) - Şekle aid bir şeydir,teklif-i tahririye ne lüzum var ? Zaten kabul ediyorlar.

Reis - İkinci müzakeresinde takrir verirseniz efendim. Birinci müzakeresini kâfi görüyormusunuz ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

(Kâtib Paik bey üçüncü maddeyi okur) :

Madde 3 : Menatik-ı memnuâdahilinde ecanibe katiyen emval-i gayrı menkule ferâğ edilemez.

Reis - Birinci müzakeresi kâfi görülüyor mu ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

Madde 4 : İşbu kanun ile mintika nizamnamesi zeylleri ahkâmının sûr-ı tatbikiyesi bir nizamname-i mahsus ile tayin edilecektir.

Reis - Müzakeresi kâfi görülüyor mu efendim ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

Madde 5 : Mintika nizamnamesi ile zeyllерinin işbu mevad-ı kanuniyeye muhalif olan ahkâm-ı mefsuhdur.

Reis - Müzakeresi kâfi görüldü mü ? (Kâfi sadaları) Kâfi görüldü.

Madde 6 : İşbu kanunun icray-ı ahkâmına harbiye ve dahiliye ve maliye nazırları memurdur.

Reis - Kanunun birinci müzakeresini kâfi görüyormusunuz ? (Kâfi sadaları) Birinci müzakeresi kâfi görüldü.

İKİNCİ BÖLÜM

KANUNLARIN İKİNCİ MÜZAKERELERİ

MECLİS-İ MEBUSANIN ZABIT CERİDESİ

Üçüncü devre-i intihabiye
İkinci sene Ondördüncü ıqtima'
Pazartesi, 21 kânun-ı evvel 1331
Saat : 2 Dakika : 30

1

=====

Hal-i harb sebebiyle memalik-i Osmaniye dahilinde
geşt ü güzar edeceklere seyahat varakası itası hakkında
kanun-ı muvakkat, (x)

Reis - Zaten kavanin-i maliyeden olduğundan yalnız bir kere mü-
zakere kâfidir. Reyler toplanıncaya kadar rûznamemize devam ede-
lim. İkinci müzakeresi icra edilecek küçük bir kanunumuz vardır,
12 numaralı kanundur.

(Kâtib Servet bey oniki numaralı kanunun birinci maddesini
okur) :

Madde 1 : Hal-i harb devam ettiği müddetce teba-ı Osmaniye ve ec-
nebiye tedabir-i askeriye ve inzibatiyeden olmak üzere memalik-i
Osmaniyenin hükümetce tayin olunacak aksam ve menatıkında geşt ü
güzar için seyahat varakası almak mecburiyetindedirler.

Reis - Madde hakkında bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sada-
ları) Kabul buyuruluyor mu ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Servet bey ikinci maddeyi okur) :

Madde 2 : İşbu kanun tarih-i neşrinden onbeş gün sonra mer'idir.
Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul o-
lundu.

(Kâtib Servet bey üçüncü maddeyi okur) :

Madde 3 : Bu kanunun icrayı ahkâmına dahiliye nazırı memurdur.
29 Rebiyülahir sene 333. 3 Mart sene 331.

x ; Kanunların sıra ve müzakere numaraları daha önce yazıldığın-
dan bundan sonra ki kanunlarda yazılmıyacaktır.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kanunun ikinci müzakeresidir. Heyet-i umumiyeside reye koyuyorum, kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın efendim. (Eller kalkar) Kabul olundu.

MECLİS-İ MEBUSANIN ZABIT CERİDESİ

Üçüncü devre-i intihabıye

İkinci sene Yirminci içtima'

11 Kânun-ısanî 1331 (Pazartesi) 18 Rebiyülâhîr 1334

2

=====

Ecnebilerin memalik-i Osmaniyede seyahat ve ikametlerine dair kanun-ı muvakkat.

24 - 246 , Numaralı kanun-ı muvakkat lâyihanın ikinci müzakeresi :

Reis - Ecnebilerin memalik-i Osmaniyede ikametlerine dair 24 numaralı bir kanun var, şimdi onun ikinci müzakeresini yapalım.

(Kâtib Fuad bey kanunun birinci maddesini okur) :

Madde 1 : Ecnebilerin memnuiyet-i dühulleri kaide-i kadime-i devletle müesses (olan hıttâ-i Hicazeye gibi menatik ve bilad müstesna olmak üzere aksam-ı saire-i memleketde ikamet ve seyahatde serbesttirler.

Reis - Madde hakkında bir takrir veya mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. (Eller kalkar) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey ikinci maddeyi okur) :

Madde 2 : Memalik-i Osmaniyeye gelecek olan ecnebiler tarihi muvasalatlarından itibaren onbeş gün zarfında isim ve mahal ve tarih veladetleriyle sıfat ve sanaat ve esbab-ı seyahatlerini ve peder ve validelerinin isim ve şöretlerini ve kendilerine refa-

kat eden evlad-ı sağır ve zevcelerinin isimlerây le sanlarına ve tebaiyetlerini ve memalik-i Osmaniyede ikamet veya seyahat edecek leri mahalleri muhtevi bir beyannameyi buldukları mahallin polis merkezine tevdi mecburdurlar. Beyannameyi ahz eden polis merkezi beyanname mukabilinde ikamet veya seyahat tezkeresi vermekle mükellefdir. Beyanname itası mecburiyeti ifayı farıza-i hac için Hicaza gelen tebai müslime-i ecnebiyeye şamil değildir.

Reis - Madde hakkında bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. (Eller kalkar) Kabul olundu efendim.

(Kâtib Fuad bey üçüncü maddeyi okur) :

Madde 3 : Bir şehir veya kasabada ikamet için tezkere almış olanlar âhar şehir veya kasabaya gittikleri ve seyahat için tezkere alanlar tezkerede gösterilen mahallerden gayrı bir yere azimet ettikleri halde ikamet veya seyahat tezkerelerini gittikleri mahalin polis merkezine irae edeceklerdir.

Reis - Madde kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın (Eller kalkar) Kabul edildi efendim.

(Kâtib Fuad bey dördüncü maddeyi okur) :

Madde 4 : Beyannamelerinde gerek kendilerinin gerek refakatinde bulunanların hüviyetlerini hilaf-ı vaki olarak gösterenler onbeş günden iki seneye kadar hapis veya beş Osmanlı altınından yüz Osmanlı altınına kadar cezayı nakdi veya ikinci ve üçüncü maddelerle mevzu-ı mecburiyete riayet etmeyenler bir Osmanlı altınından yirmibeş Osmanlı altınına kadar cezayı nakdi ile mücazat olunurlar.

Reis - Madde kabul buyuruluyor mu efendim ? Maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. (Eller kalkar) Madde kabul olundu efendim.

(Kâtib Fuad bey altıncı maddeyi okur) :

Madde 6 : Memalik-i Osmaniyede seyahat ve ikamet edecek ecnebi siyasi ve idari ve inzibati esbab ve mülahazata mebni dahiliye

nazırı re'sen veya meclis-i vükelâ kararıyla derhal veya tayin olunacak müddet zarfında bilâmüddet veya muayyen müddetle bulunduğu şehir veya mntıkadan teb'id ve aksam-ı saire memlekatde ikamete veyahud Osmanlı toprağından çıkmağa davet ve lüzumu halinde kuvve-i zabıta terfikiyle teb'id veya hudud-ı Osmani haricine tard eyler. Bir mahalden teb'id veyahud memalik-i Osmaniye'yi terk etmesi lüzumu kendisine tebliğ olunan ecnebinin işbu tebligata müddet-i muayyene zarfında adem-i inkiyad halinde muamele-i teb'idiye veya tardiye kuvve-i zabıta marifetiyle icra olunur. Adem-i inkiyad ihtifa suretiyle vaki olmuş ise üç aydan altı aya kadar hapis cezasıyla mücazat ve müddet-i cezaiyesini ikmal ettikten sonra teb'id veya tard edilir. Adem-i itaatlerine mebni kuvve-i zabıta marifetiyle teb'id veya tard edilmiş olanların çıkarılmış oldukları mahalle veyahud memalik-i Osmaniye'ye bir daha avdetlerine müsaade olunmaz.

Reis - Efendim bu madde hakkında ikik tahrir vardır. İkisi de aynı mealde olmakla beraber bir defa okunsun da heyet-i âliye rey'ini izhar buyurur. (Kâtibe hitaben) Beyefendi buyurunuz okuyunuz.

(Kâtib Fuad bey Kangırı mebusu Nedim beyin tahririni okur):

İhfa eden akrabanın cezadan müstenası hakkında.

Cezadan maksad fiil-i memnun tahdid ve kuvveidir. İhfanın ve kuvveini tahdid için ihfa edenlere ceza veriliyor. Halbuki adliye encümeninin cezadan istisna olunmalarını teklif ettiği akraba ceza ile tahdid olunarak has-ı şefkatine ittiba'dan men olunmaz. Bu halde akrabanın mücazâtı faidesiz kalıyor, faidesi melhuz olmayan cezaiyi icra etmek ise hükümetin şiar-ı adaletine tevafuk etmez. Binaenaleyh teklif-i mezkurun kabulünü teklif ederim.

Kangırı Mebusu

Nedim

Reis - Bu adliye encümeni reisi Nedim beyin tahriridir. Diğer Rüçdi bey arkadaşımızdır, yine aynı mealde.

(Kâtib Fuad bey Denizli mebusu Rüçdi beyin tahririni okur):

Memalik-i Osmaniye haricine tard ve teb'iyyesine karar ve-

rilen bir ecnebiyi ihfa eden birinci derecedeki akrabasının müstesnaiyetine dair adliye encümeni tarafından ilâve edilip birinci müzakere esnasında tayyına karar verilen fıkranın kabulünü teklif eylerim.

Denizli Mebusu

Rüşdü

Reis - Malum-u âlilerinizdir ki birinci müzakerede bu üç şeklin ikincisi ihtiyar olunmak suretiyle kâfi görülmüştü. Şimdi aynı teklifin maddeye ilavesi arzu olunuyor.

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Efendim bu tayyolunmuş bir teklifdir.

Rüşdü bey (Denizli) - Efendim memalik-i Osmaniye haricine tard ve teb'iyedine karar verilen bir ecnebi evamir hükümete adem-i itaatle bir yerde ihtifa ederse bunu ihfa edenlerin tecziye edilmeleri hakkında dahiliye encümenince vaz' edilen cezadan birinci derecede bulunan akrabasının istisnaiyetine dair adliye encümenince bir fıkra ilave edilmiş idi. Bazı refika tarafından serd edilen itirazata binaen heyet-i adliyece birinci müzakerede bunun tayyın kararı gayrı oğmuş ise de sarfı kavaid-i ilmiyeye ve nazariyat-ı cezaiyeye muvafık olmak üzere tanzim edilmiş olan o fıkranın bu- ra da vücudu bendenizce lâzım geldiğinden ve kavanin-i umumiyemizin insicamı için bunun dere' i iktiza eylediğinden o kaydın ibkâsı lüzumunu bir kere daha heyet-i alinize arz ediyorum.

Reis - Müsaade buyurunuz Rüşdü beyefendi , usul-i müzakereye dair söz söylemiyorsunuz. Kanunun birinci müzakeresinde maddeye bir fıkra ilavesini arzu ediyorsunuz.

Rüşdü bey (Denizli) - Malumu âlilerinizdir ki cezanın şeraitinden birisi de ef'al cürmiyeyi men edebilecek bir mahiyette olmasıdır. İcaba bu vaz' edilen ceza bu şeraihi haiz ve kâfil midir ? Bendenizce zannediyorum ki bu şeraihi haiz ve kâfil değildir. Zira memleketin haricine teb'id edilmek istenilen bir şahıs peder veya akrabasının iltica eylediği takdirde onlar; kendilerinde mevcut olan şefkat pederane ve biraderane saikasıyla kanunun cezasına rağmen

onu şüphesiz kabul ederler.Çünkü obir kurve-i cebriyenin tahtı tazyikinde olarak birinci derecede olan akrabasına kabule mecburdur.Şu halde yed-i ihtiyarında olmayan bir cebre binaen yapılan bir cürmü mucib mücazat değildir.Hem niçin olmalıdır efendim ? Çünkü bunu kavanin-i umumiyeden istisna etmekte bir mana yoktur.Faraza memleketin asayiş-i umumiyesini ihlâli cürmüyle metruk bulunan bir adem akrabasından birine iltica ettiği takdirde icaba bu ilticaya kabul eden kimselerin tecziyesi lâzım gelir mi ? Şüphesiz onların afvı lâzım gelir. Binaenaleyh bu cürmü ika' eden ademi ihfa eden kimsesinde tecziyesi bendenizce muvafık değildir.Esasen bizim her türlü terkiyat-ı iktisadiyemize mani olan kapütülasyonlarımız vardı? O kapütülasyonlar dolayısıyla kavanin-i umumiyemiz tamamiyle tatbik edilemezdi.Fakat bugün leh'ül-hamdü ve'l minhu kapütülasyon denilehilenden tamamiyle kurtulmuşuzdur.İşte bu kurtulmak dolayısıyla ecnebler hakkında birinci defa olarak heyet-i âliyenize gelen kanun bu kanundur.Biz Osmanlıların fitratinde mevcud olan misafirperverliği bu kanunda göstermeliyiz.Bu müstesnaiyeti muhafaza etmek suretiyle kavaid-i hukuk devleti muhafaza etmek iktiza eder.Ecneblerde bu yolda bir kanunun mevcud olmadığını zannediyorum.Çünkü bu kanunu tedkik ettiğimiz sürede hükümet namına gelmiş olan zat-ı muhterem bizim bu kanunu ecneblerden aldığımızı ve kanunun ahkâmını kısmen muhafaza ettiğimizi şu kadar ki bu yolda bir ceza olmadığından bir kanun vaz' edemediklerini fakat bu suretle vaz' etmiş olduğu kanunu kendi tedabir-i zecriyelerine göre muvafık gördüklerinden dolayı kabul ettiklerini söylediler.Şu halde memalik-i ecnebiyede olmayan bir kanunu bizinde vaz' etmemiz muvafık olmadığını serd ederek hisse kapılmamalıyız.Mademki o fıkra kavaid-i ahlâkiye ve kanuniye muvafıktır,kabul etmeliyiz.

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Efendim bendeniz söyleyeceğimi kısmen Rüşdü beyefendi söylediler.Onun için tekrar bendâniz söylemeyeceğim.Bu kanun yalnız burada tetkikat neticesi olarak vaz'

edilir.Hakimiyet-i dahiliye ve hariciyesine bilâkayf ve şart mülk olan her hükümet kendi memleketine gelen ecnebler hakkında tatbik ettiği hak zabıtasını hakk-ı hakimiyetini tetkik etmişlerdir. O memleketlerde ecnebler hakkındaki takyidat ve murakabe zabıtayı ve hak kazayı aynen almışlardır.Binaenaley biz bu maddeyi tetkik ederken biraz ifrât ettiğimizi bendenizde itiraf ediyorum.Hatta ekseriyetle buna karar verilmiştir.Bendenizin fikri doğrudan doğruya hükümetin teklifi vechile bu maddenin aynen kabulüdür.Çünkü o memleketlerde dahi aynen böyle tatbik edilmektedir.Binaenaleyh başka memleketlerde dahi tatbik edilmekte olan hak-ı murakabe ve hak-ı kazadır.Fazla bir şey vermek cihetini ihtiyâr etmek hiç bir vakit doğru değildir. Bendeniz zannediyorum ki hükümetin teklif ettiği maddeyi kabul etmek daha muvafıktır.

Necmeddin Molla bey (Kastamonu) - Esbab-ı mazeret varsa...

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Esbab-ı mazeret geçen defa müzakerede edilmiştir.Ve heyet-i umumiyede madde-i kanuniyeden tamamen tay olunmuştur.Başka memleketlerin esbab-ı mazereti addetmediği hiç bir surette istifade ettirmedeği bir hakkı neden biz ecanibe verelim ? Bu hakkı biz münhasıren kendi tebamıza hasretmişiz ve geçen müzakerede bu fıkra çıkarılmıştır.Şimdi ikinci defa olarak müzakeresine ilavesi muvafık değildir.Başka memleketlerden aynen almayıb daha fazla bir şahadet göstererek memleket ahalesine tatbiki iktiza eden bir hakkı ecneblerede necş etmek doğru değildir.Binaenaleyh dahiliye nezaretinin teklifi vechile maddenin kabulünü teklif ediyorum.

Mustafa Nedim bey (Kangırı) - Bendeniz de izahat vereceğim.

Reis - Tabii efendim,takririniz var.

Ağaoğlu Ahmed bey (Karahisar-ı Sahib) -Söz istiyorum efendim.

Reis - Takrir verirsiniz size de söz veririm.

Mustafa Nedim bey (Kangırı) - Dahiliye encümeni nazbata muharriiri kendi encümenlerince teklif olunan maddenin tayyını ve hükümetin teklifinin kabulünü tensib ettiklerini söylediler.Bu

halde bizde muvafakat ederiz. Eğer hükümetin teklifi kalırsa o vakit pekalâve muvafık olur.

Reis - Bu babda hükümet ne diyor ?

Dahiliye Nazırı namına dahiliye hukuk müsaviri Osman bey- Efendim , hükümetin teklifinde bu eghası ihfa edenlere mahsus ceza yoktur. Bunu dahiliye encümeni ilâve etmiştir, meclis-i âli bunun tayyına karar verirse pekalâ bizde kabul ederiz.

Reis - O halde mesele tenvir etti. Müzakere kâfi mi? (Kâfisadaları) Müzakerenin kifayetini kabul edenler el kaldırsın. (Eller kalkar) Müzakere kâfi görüldü. Şimdi hükümetin maddesini reye koyuyorum, kabul edenler el kaldırsın (Eller kalkar) Kabul olundu efendim.

(Kâtib Fuat yedinci maddeyi okur) :

Madde 7 : Bir şehir veya muntıkadan bilâmüddet tebaüd edenler veya teb'id edilenler müsaade-i resmiye olmaksızın ve muayyen müddetle tebaüd edenlerle teb'id olunanlar müddet-i muayyenenin inkizasından mukaddem avdet edecek olurlarsa bir haftadan bir aya kadar hapis veya iki Osmanlı altınından on Osmanlı altınına kadar cezayı nakdi veyahud bu cezaların her ikisi ile mahkum olurlar ve mücazat-ı mahkumelerinin itman veya ifasında o şehir veyahud muntıkadan teb'id edilirler.

Reis - Madde kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu efendim.

(Kâtib Fuad bey sekizinci maddeyi okur) :

Madde 8 +: Memalik-i Osmaniyyeden muayyen bir müddetle tard ve ihrac olunanlar müddet-i muayyenenin inkizasından mukaddem ve bilâmüddet tard ve ihrac edilenler müsaade-i resmiye istihsal etmeden avdet ettikleri halde bir aydan altı aya kadar hapis veya on Osmanlı altınından elli Osmanlı altınına kadar cezayı nakdi veyahud bunların her ikisi ile mücazat olunurlar ve mücazat-ı mahkumelerini ikmal veya ifa ettikten sonra hudud haricine tard edilirler.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Madde

kabul olundu efendim.

(Kâtib Fuad bey dokuzuncu maddeyi okur) :

Madde 9 : Hududda ve dahiliye nezaretince tayin edilecek sahil-i vilâyet ve elviye-i gayrı müzhakadaki vali ve mutasarrıflar memleketin emniyete dahiliye ve hariciyesine müteallik hususatda ahval-i sūizan ve şüpheyi da'i olan ve dahili memleketde devam-ı ikametleri sükûn ve asayiş-i mahalliye muhil görülen ecnebilere vilâyet ve livaları dahilinden azami üç ay müddetle tebaüde veya Osmanlı toprağından çıkmaya davet veya teb'id veya tard edilebilirler. Ancak bu halde esbab-ı mucibesini derhal dahiliye nezaretine bildirmeğe mecburdurlar.

Reis - Kabul buyuruşuyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey onuncu maddeyi okur) :

Madde 10 : İşbu kanun tarih-i neğrinden onbeş gün sonra mer'idir. Reis - Madde kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey onbirinci maddeyi okur) :

Madde 11 : Bu kanunun tarih-i mer'iyetinde memalik-i Osmaniyede mukim olan ecnebilere ikinci madde de gösterilen beyannameyi tarihi mezkûrdan itibaren iki ay zarfında itaya mecburdurlar.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey onikinci maddeyi okur) :

Madde 12 : Bu kanunun icrayı ahkâmına dahiliye ve adliye nazırları memurdurlar.

28 Rebiyülâhır 1333. 2Mart 1331.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu. Kanunun ikinci müzakeresidir. Heyet-i umumiyesini reye koyuyorum, kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. (Eller kalkar) Kabul olundu efendim.

Şeyh Saffet Efendi (Urfa) - Bu kanuna bir maddenin daha ilâvesi-

ni teklif ediyorum. Burada teba-ı ecnebiye suret-i müteallıkada zikredilmiştir. Teba-ı ecnebiye arasında müslüman olanlarda vardır. Halbuki müslüman ecnebilerin hata-i hicaze'ye duhulleri memnu' değildir. On üçüncü madde olarak "İşbu kanun ahkâmının müslüman olan ecnebiler hakkında tatbiki ihtiyaridir" diye bir madde teklif ediyorum.

Reis - O madde var efendim, zat-ı âlilerinizin bu maddeye teklif buyurduğunuz, esbab-ı mucibeye nazaran tedvini lâzım gelen fıkra ikinci maddenin nihayetinde mevcuttur. Bunu kâfi görmeyerek mi bu teklifi ilâve buyuruyorsunuz ?

Şeyh Saffet Efendi (Urfa) - Bendeniz suret-i umumiyede bu kanun ahkâmının tatbikini müslüman ecnebiler hakkında ihtiyârî olmasını teklif ediyorum.

Reis - Efendim, bu ayrı bir tekliftir. Lütfen zat-ı âlileriniz ayrı bir teklif yaparsanız, bunu encümene aîd yine havale ederiz. Ora da tetkik olunur, ilâvesi icab ediyorsa ilâve edilir. Bu teklifiniz münferit bir maddedir, değil mi efendim ? (Doğru sadaları) Binaenaleyh teklifinize intizar ederiz efendim.

MECLİS-İ MEBUSANIN ZABIT CERİDESİ

Üçüncü devre-i intihabiye

İkinci senc-i içtimaiye

Yirminci ictima'

11 Kânun-ı sani 1331. (Pazartesi) 18 Rebiyülevvel 1334.

3 -

=====

Pasaport kanun-ı muvakkatı.

23 - 247 - Numaralı kanun-ı muvakkat lâyihanın ikinci müzakeresi :

Reis - Şimdi 23 numaralı pasaport kanununu müzakere edeceğiz.

(Kâtib Fuad bey 23 numaralı kanunun birinci maddesini okur) :

Birinci Fesil
Ahkâm-ı Umumiye

Madde 1 : Memalik-i ecnebiyeden memalik-i Osmaniyeeye gelenler ve memalik-i Osmaniyeeden memalik-i ecnebiyeeye gidenler pasaport ibrazına mecburdurlar.

Reis - Bu madde hakkında bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey ikinci maddeyi okur) :

Madde 2 : Pasaportu olmadığı veyahud usulüne gayri muvafık pasaportu hemil olduğu halde memalik-i Osmaniyeeye gelenlerin iskele ve hudud kapı mahallerinde hüviyetleri tahkik olunacaktır.

Teba-ı Osmaniyeeden olduklarını beyan edenler nüfus tezkeresi veya hüviyet cüzdanı veyahud delâil-i kafiye-i saire irae ve ibraz ile hüviyetlerini isbata mecburdurlar. Hüviyetlerini bu suretle isbat edemeyenler hakkında en seri vasıta ile tahkikat icra olunmak üzere hüviyetleri sabit oluncaya kadar zabıta nezareti altında bulundurulur.

Pasaportsuz veya usulüne gayri muvafık pasaportu hamil olduğu halde memalik-i Osmaniyeeye gelen ecnibi adem-i kabulde veyahud nihayet beş gün zarfında konsoloshanelerden pasaport almak şartıyla memalik-i Osmaniyeeye dühullerine müsaade itasında hükümet muhtardır.

Reis - İkinci madde kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu efendim.

(Kâtib Fuad bey üçüncü maddeyi okur) :

Madde 3 : Âti'l zikr ecnebilerin usulüne muvafık pasaportu hamil olsal olsalar bile memalik-i Osmaniyeeye dühulleri memnu'dur.

Evvelen : Saile ve serseri güruhundan olanlar;

Saniyen : Memalik-i Osmaniyeeden müddet-i gayri muayyene ile tard ve ihrac edilen veyahud muayyen müddetle tard ve ihrac olunub müddet-i muayyeneyi ikmal etmeyenler;

Salisen : İntizam-ı umumî devlet-i ihlâl maksadıyla vuku bulan ter-

tibat ve tahriketa iştiraklarında zan ve güphe hasıl olanlar;
Rabian :Usul-ü mer'iyeye ve mukarrerat müttihazeye tevfikân hükümet-i seniyyeden müsaade-i resmîye istihsal etmeksizin hicret edenler;

Hamisen : Tabiyet-i Osmaniyesinin tebdil veya iskatından dolayı memalik-i Osmaniyeye dâhulleri memnu' olanlar.

Reis - Bu madde hakkında bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Kabul buyuruluyor mu ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey dördüncü maddeyi okur) :

Madde 4 : Teba-ı Osmaniyenin memleketlerine dâhulünü bazı kuyud ve şurutâ tâbi kılan devletler tebasına karşı hükümetçe bilmukabele kuyud ve şurut-ı lâzime vaz' olunabilir.

Hükümet sıhhat-i umumiyeyi tahdid ve ihlâl etmesi melhuz-i âlil-i sariyyeye mübtela olan ecnebiğin memalik-i Osmaniyeye men ve takyid edecek tedabir-i sıhhiye ittihazına sa lâhiyetdardır.

Reis - Bu madde hakkında bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Kabul buyuruluyor mu ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey beşinci maddeyi okur) :

Madde 5 : Hükümet hal-i harbde veya ahval-i fevkalâde-i saire zûhurunda memleketin bir muntakasında veya her bir tarafında cari olmak ve umum veya bazı devletler tebası hakkında tatbik edilmek üzere pasaportlar için kuyud ve şurut muvakkate vaz' edilebilir.

Reis - Bu madde hakkında bir mütalaa var mı efendim ? (Hayır sadaları) Kabul buyuruluyor mu ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey altıncı maddeyi okur) :

İkinci Fasıl

Pasaportların sureti ve şerait-i itası ve müddeti.

Madde 6 : Pasaportlar teba-ı Osmaniyeye nam-ı padişahi olarak dersaadetde dahiliye nazırı ve vilâyetlerle liva ve kazalarda en büyükmülkiye memuru ve memalik-i ecnebiyede saltanat-ı seniye şehbenderleri ve siyasi pasaportları dersaadetde hariciye nazırı ve memalik-i ecnebiyede süfera-i saltanatı seniye tarafından ita olunur.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey yedinci maddeyi okur) :

Madde 7 : Pasaport tarih-i itasından itibaren bir sene için mu-teberdir. Meccanen verilmiş olan pasaportlar hamîşlerinin mema-lik-i Osmaniyeye dâhullerinden itibaren hükümden sakıt olur.

Reis - Madde kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Ka-bul olundu.

(Kâtib Fuad bey sekizinci maddeyi okur) :

Madde 8 : Pasaport nama muharrer ve şahsa mahsus olub tanzim o-lunacak nizamname-i mahsusundaki şekle muvafık olacaktır. Pasa-port sahibinin refakatinde bulunan cedde ve valide ve zevce ve hengiresi ve evlad zükuru ile akrabası ve alal-ıtlak inas ile yirmi yaşından dūn erkek hidemesi bir pasaportla seyahat edebi-lirler.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul o-lundu.

(Kâtib Fuad bey dokuzuncu maddeyi okur) :

Madde 9 : Bir maksad ilmâ ile veya tenezzüh ve seyahat maksadıy-la müteşekkil heyetlere dahil olan eşhasın müsterek pasaportla müctemien seyahata mücazdır.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul o-lundu.

(Kâtib Fuad bey onuncu maddeyi okur) :

Madde 10 : Pasaport istihsal edeceklerin hüviyet cüzdanı veya nüfus tezkeresi irae etmeleri lâzımdır. Memalik-i ecebide pa-saport istihsal etmek isteyenlerin hüviyetlerini diğer delâil ve emarât ile isbat etmeleri mücaz olduğu gibi memalik-i Osmani-yenin henüz tahrir-i nüfusu icra edilmeyen mahalleri ahalisinden olubda pasaport almak isteyenler hakkında dahi bu suretle muame-le olunur.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul o-lundu.

(Kâtib Fuad bey onbirinci maddeyi okur) :

Madde 11 : Esmân mükellefiyeti askeriye dahilinde olan teba-i OS-
maniyenin memalik-i ecnebiyeye gitmek üzere pasaport alabilmeleri
için ahz-ı asker beş gün zarfında pasaport almaları muktezidir. On-
beş günü mütecaviz bir zamana aid vesikalar muteber olmayıp tevdii
edilmedikçe hamillerine pasaport verilmez. Sinni yirmiden dūn olan
evlād zükūr ve anası ve ebeveyn veya veli veyahud vasilerinden, za
el zevce kadınlar, zevcelerinden muvafakat ve memurin-i devlet men-
sub oldukları daire amirinden mezunen veya memuren azimetlerini
müsbet bir varaka ahz ve ibraz etmedikçe kendilerine pasaport ve-
rilmez.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olun-
du.

(Kâtib Fuad bey onikinci maddeyi okur) :

Madde 12 : Zabıta nezareti altında bulunanlarla âzinet-i mehakim
tarafından men edilenlere pasaport verilmez.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olun-
du.

(Kâtib Fuad bey onüçüncü maddeyi okur) :

Madde 13 : Memalik-i Osmaniyeye gelecekler pasaportlarını mema-
lik-i ecnebiyedeki saltanat-ı seniye şebenderlerine ve memalik-i
Osmaniyeden çıkacaklar, memurun iadesine vize ettireceklerdir, Os-
manlı siyasi pasaportunu hamil olanlar ve saltanat-ı seniye şeben-
derleri bulunmayan mahallerden gelenler pasaportlarını vize ettir-
meğe mecbur değillerdir. Teba-ı Osmaniye memalik-i Osmaniyede mü-
ceddeden istihsal etmiş oldukları pasaportları nihayet onbeş gün
zarfında istimâl etmedikleri takdirde vize ettirmeğe mecburdurlar
Her onbeş günün tehir-i vize muamelesinin tekrarını müstelzim o-
lur.

Reis - Kabul olunuyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey ondördüncü maddeyi okur) :

Madde 14 : Pasaportların vizesi için vizeye mezun olan memurlar
tarafından indel- iktizâ sahiblerinin hüviyetini müsbet evrak ta-

leb olunabilir.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey onbeşinci maddeyi okur) :

Madde 15 : Memalik-i Osmaniye'nin hudud-ı beriyesi civarında sakin olan teba-ı Osmaniye'den hududun diğer tarafında işi gücü olanlara hemhudud devletlerle mün'akid veya ileride akd edilecek mukavelât ahkâmı dairesinde onbeş günlük matbû ve ya ücretsiz pasavan ita olunur.

Reis - Kabul ediliyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey onaltıncı maddeyi okur) :

Üçüncü Fesıl

Madde 16 : Pasaport harcı elli hemcivar memalik-i ecnebiyeye gidecek amele için on kuruştur.

Dokuzuncu madde mucibince müşterek pasaportla seyahat edenlerin her birinden yirmibeş kuruş harc alınır.

Pasaportsuz gelenlerden pasaport harcı iki kat olarak istifa edilir. Siyasi pasaportlar harca tabi değildir.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey onyedinci maddeyi okur) :

Madde 17 : Elli kuruşluk pasaportlardan on ve on kuruşluk pasaportlardan iki kuruş vize harcı alınır. Vizesiz pasaportla gelenlerden vize harcı iki kat olarak istifa olunur.

Pasaportlarının onüçüncü maddenin ikinci fıkrası mucibince vize ettirmeğe mecbur olmayan eşhasdan ve devlet-i metbûalarının siyasi pasaportunu hamil olan memurin-i ecnebiyeden vize harcı alınmaz, ve made-i mezkûrenin fıkra-i âhiresi mucibince icra edilen vizeler harca tâbi değildir. Dokuzuncu madde mucibince verilen müşterek pasaportların vize harcı her şahıs için beş kuruştur.

Reis - Madde kabul olunuyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey onsekizinci maddeyi okur) :

Madde 18 : Memalik-i ecnebiyeden memalik-i Osmaniye'ye gelecek teba-ı Osmaniye'den pasaport veya vize harclarını te'diyeden aciz o-

lanlar mezkûr harclardan muafdır.

Reis - Kabul ediliyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey ondokuzuncu maddeyi okur) :

Dördüncü Fesil

Madde 19 : Pasaport ve pasavanlara sahte isim yazan ve yazdıranlar kanun-ı cezanın yüzelli altıncı maddesi ve şahsı âhar namına verilen pasaportu tağyir ve tahrif etmeksizin mücerred ve eşhasın namına takınarak istimâl edenler ve evrak-ı mezkûreyi namı mistearla istimâl olunacağını bilerek şahsı âhar namına ita eyliyenler madde-i mezkûre zeylinin fıkra-i âhiresi mucibince mücazat olunurlar.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey yirminci maddeyi okur) :

Madde 20 : Pasaport ve pasavanları sahte olarak yapan veyahud tağyir ve tahrif eden ve bu makule sahte ve tağyir ve tahrif olunmuş evrakı bilerek istimâl eyliyen eşhas kanun-ı cezanın yüzelliyedinci maddesi mucibince mücazat olunurlar.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey yirmibirinci maddeyi okur) :

Madde 21 : Ecnebi bir hükümet tarafından verilip ondokuzuncu ve yirminci maddelerde muharrer olduğu vechile tağyir ve tahrif edilmiş veya şahsı âhar namına ita kılınmış olan pasaport veya pasavan sair seyahat evrakını bilerek memalik-i Osmaniyyede istimâl eden ecnebler dahi kanun-ı cezanın maddeteyn mezkûretini mucibince ceza görürler.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey yirmiikinci maddeyi okur) :

Madde 22 : Muharref veya nam-ı âhara muharrer pasaport ve her nevi yol kâğıdını memalik-i ecnebiyedeki memurin-i Osmaniyyeye ibraz ve istimâl eden Osmanlılar ceza görmeksizin memalik-i Osmaniyyeye

geldiklerinde kanun-ı cezanın zikr olunan maddeleri ahkâmına tev-
fikan mücazat olunurlar.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Kabul sadaları) Kabul o-
lundu.

(Kâtib Fuad bey yirmiüçüncü maddeyi okur) :

Madde 23 : Teba-ı Osmaniyeden birisi bir zaruret mebremeye mis-
tenid olmaksızın ecnebi pasaportunu hamilen memalik-i Osmaniyeye
dahil olur ise altı aydan iki seneye kadar hapsolunur.

Reis - Bu madde hakkında verilmiş takrirler vardır, okuyacağız
efendim.

(Kâtib Fuad bey okur) :

Yirmiüçüncü maddeye ilâve:

Tabiyet-i Osmaniyede bulunubda memalik-i Osmaniyeye ecnebi
pasaportu ile dahil olanlar tabiyet-i mezkûreye sadık kalmış ol-
duklarını ve ecnebi pasaportuna sarf-ı istihlası nüfus için müra-
caat etmiş bulduklarına inde'l-muhakime isbat edenler zikr olu-
nan cezadan mesundurlar.

Karahisar-ı Sahib Mebusu

Ağaoğlu Ahmed

Bu maddeye "Zarurete mebni olmayarak" kaydının veya "ken-
disini ecnebi tanıtmak maksadıyla" kaydının ilâvesi ile mesele-
nin hal olunacağını arz eylerim.

Kangırı Mebusu

Nedim

Ağaoğlu Ahmed bey (Karahisar-ı Sahib) - Bu kere harb-i hazır bu-
na aid bir çok misal gösterdi. Bilirsiniz ki harb-i hazırda düş-
manlarımız teba-ı Osmaniyeye karşı, bilhassa müslümanlara karşı,
bir çok tazyikatda bulundular. Bunların birçoklarını bendeniz bi-
liyorum ki ancak ecnebi pasaportu almak suretiyle canlarını kur-
tarmışlardır. Alel-umum malum-u âlilerâdir ki merkez hilafetden
Osmanlı dairesi haricinde bulunan memalik-i İslâmiyeye bazı ze-
vat vezaif-i diniye ve kavmiyesini icra için gidiyorlar. Bunu eş-
has-ı malum olmak sıfatıyla merkez hilâfetden aktar cihane gidi-

yorlar. Halbuki tâbiyet-i ecnebiyede bulunan memalik-i İslâmiye-
de bu gibilere karşı şedid tazyikat icra edilir. Bazen bunlar bu
gibi tazyikata maruz kalmamak için ister ki bazı tedabire müracaat etsinler, ezcümle oradaki pasaportlarını almakla kendilerini kurtarabiliyorlar ve vazife-i diniyelerini ifa edebiliyorlar. Ve bu suretle vazife-i kavmiye ve maliyelerini icra ediyorlar. Şimdi bu gibi vezaifi icra ettikten sonra memalik-i Osmaniyeye gelenleri hududda yakalılarak dört ay veyahud iki sene hapse atacak olursak hakikaten iyi bir şey yapmış olmayız. Binaenaleyh bu gibiler ba'de'l-murahasa ve bi'l-muhakeme kendilerinin tâbiyet-i Osmaniyeye sadık kalmış olduklarına ve ecnebi pasaportuna sarf-ı nefeslerini kurtarmak için müracaat etmiş olduklarını isbat ederselerse bunlar hakkında ceza verilmesi elbette ki doğru değildir. Bendenizin teklifim buna aiddir.

Reis - Efendim, takrirlerini izah buyurdular ve heyet-i celile tamamiyle anladılar. Binaenaleyh takrirlerini reye koyacağım, hükümetce ve encümenince buna dair söylenecek bir şey var mı efendim? Dahiliye hukuk müşevvirâ Osman bey - Ahmed beyefendinin mütalaa-ları pek muvafıktır. Fakat bilemem ki bunu kanuna dere edebilir miyiz, kabul mu? Zaten bu gibi hadisat karşısında bulunursak (istemiyoruz sadaları) böyle bir mecburiyete mukabil pasaportsuz memalik-i Osmaniyeye gelenler hakkında takibat-ı kanuniye icra etmemek, takibat-ı kanuniyeye müracaat eylememek, için bir çok usuller vardır; afv ederiz, mahkum olursa afv-ı hususiye mazhar ederiz. Fakat kanunda öyle bir takım istisnaiyeti bilemem ki zikr edebilir miyiz?

Reis - Yeni hükümet esas itibariyle muvafakat ediyor ve diyor ki muvafıktır, fakat bunu bir madde olarak dere edelim mi? Encümenince bir diyecek var mı efendim? Bunlar esbab-ı takdiriyledir, demek istiyorlar.

Sezai Bey (Cebel-i Bereket) - Ecnebi pasaportunu Osmanlılar alarak memlekete dahil olamazlar. Başka memleketlerde bir cürm ika' ettükleri takdirde, şahsı cürmler ise buraya geldiklerinde cezala-

rına göreceklere. Şimdi müstesna olarak ne kalıyor ? Memalik-i ecnebiyede bulunan bir Osmanlı kendi devletinin orada pasaport verecek merci bulunduğu halde oraya müracaat etmeyerek ve başka bir devlet pasaportu alarak buraya gelir. Burada ki ne olabilir ? Neden dolayı şahsını oradan kurtarmak istesin veyahud başka devletden pasaport almak tarikine tevessül etsin ? Herkes kendi devletinin pasaportunu almak ve o devletin pasaportu ile buraya gelmek mecburiyetindedir. Başka devletin pasaportunu alarak gelmesi ya bir cürm ika halinde veyahud bir şeyden kendisini kurtarmak maksadıyla olabilir. Bu suretle ika edilecek ceraimde ikiye inkişam eder. Ya siyasi veyahud umumî bir cürm olacaktır ki bundan dolayı ne suretle gelirse gelsin zaten cezadan kurtulacaktır. Diğer şahsı ceraimde ne suretle gelirse gelsin orada ika ettiği cürmden dolayı hakkında takibatın adem-i icrasına imkan yoktur. Binaenaleyh bu maddeye kendi devletinin pasaportunu bırakarak hiç bir sebep yok iken doğrudan doğruya başka bir devletin pasaportu ile gelmesini devlet kendi tâbiyetine münafi görüyor ve o nokta-i nazardan kendisine kendi memurlarından resmen pasaport almasını teklif ediyorum. Yoksa bir kanun tanzim olunurken nefsinin istihlas edecek gibi bir mesele hiç mevzubahs olamaz. Binaenaleyh bendeniz maddenin başka bir suretle tadiline lüzum görmüyorum. Zaten pasaport almakda tabiyetin bir neticesidir. Başka bir suretle istihsal edilemez efendim.

Ağaoğlu Ahmed Bey (Karahisar-ı Sahib) - Efendiler, bendeniz ceraimden bahs ettim. Gerek burada gerek başka yerde nerede olursa olsun bir mücrim mücrimdir. Cürümden kurtulmak üzere pasaport almalarda hakkında bendeniz bir şey söylemedim. Size bir iki vaka göstereceğim. Biliyorsunuz ki meselâ Kafkasiyede ve Rusya'nın bütün aksamında bu gün İslâm mektepleri vardır. O İslâm mekteplerine buradan giden malumların ve İslâm camialarına buradan giden ulemanın ve izne ve tedris etmesine Rusya hükümeti müsaade etmiyor. Bu adem-i müsaade diğer hükümet içinde de mevcuttur. Halbuki buradan bir çok zevat Osmanlılık vazifesini, İslâmlık vazifesini ve Türk-

lük vaziffesini ifa etmek cihetiyle gidiyorlar. Bunlar fedakar ademlerdir. Aynı kanun İran hakkında yokdur. Bazıları İran pasaportu alıyor ve o pasaportla gidiyorlar ve avdetlerinde de o pasaportla geliyorlar. Bazıları Afgan veyahud İngiliz pasaportu ile gidiyorlar. Bunlar mukaddes bir vazifenin ifası için gidiyorlar; yoksa cürm işlemek için değildir. Binaenaleyh vazife ile cürmü karıştırmak doğru değildir. Hükümet memuru beyefendinin sözüne gelince; böyle bir maddenin münasib olmayı da takdir-i şahsiye bırakılmasını teklif etmesini bendeniz kabul etmiyorum. Çünkü o vakit bu gibi zevatın mukadderatı şahıslara aid olacaktır. Hangi şahıs iş başında ise kendi zevkine göre kanunu tatbik edecek ve memleketi uğrunda birçok meşaka tahmil etmiş olan bir zat gelince hemen yakalanıp hapse atılacaktır. Binaenaleyh kanuna böyle bir maddenin vuzu'unda bendeniz hiç bir mahzur görmüyorum.

Reis - Ahmed beyefendi kendi zevkine gelmesi için kendi içtihadına manasına söylüyorlar.

Ağaoğlu Ahmed Bey (Karahisar-ı Sahib) - Evet efendim, kendi içtihadına göre demek istiyorum. Binaenaleyh böyle bu gibi efradı himaye edecek bir maddenin vuzusunda mahzur görmüyorum ve mesele gayet mühim olduğu için bu maddenin bilhassa şimdi kabulünü rica eyliyorum.

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Zaten Rusya'dan veyahud başka bir memleketden kendilerini kurtarmak için pasaport alanlar, pasaportu memlekete dahil olur iken kemal-i serbestiyle yırtıp atarlar ve böylece dahil olurlar. Çünkü pasaport istemek hususunda da bir usul vardır. Binaenaleyh böyle bir pasaport ile yakasını oradan kurtardıktan sonra kendi metbununun memleketine gelirken ecnebi pasaportunu hamil olarak geliyor demesin. Memlekete gireceği sürede yırtsan atsın. Orada hüviyetini isbat edecek bir takım şeyler vardır. Cüzdanı olur, ikametgahını gösterir, ve daha sair delâile müracaat eder. Öyle istisnai kayd koymağa mahal kalmaz ve vereceği cezayı nakdide pek cezai bir şey olur.

Necmeddin Molla bey (Kastamonu) - O vakit pasaportsuz denecek. Binaenaleyh pasaportunu buraya kadar getiribde ben ecnebi pasaportu-

nu hamil olarak memlekete dahil oldum, demeğe hacet yoktur. Maksad, buyurduğunuz gibi o memleketden salimen çıkabilmektir. O memleketden salimen çıkabildikten sonra zaten kimse oradaki cürmden dolayı takib etmeyecek, yalnız buraya geldiği zaman kendi metbûunun memleketine geliyor. Ben şu ecnebi pasaportunu hamilim demek maksadıyla bu tabirat ilave edilir. Binaenaleyh bendeniz zannediyorum ki ayrıca maddeye bir şey ilavesine hiç mahal yok.

Reis - Zannediyorum mesele tevazzu etdi.

Necmeddin molla bey (Kastamonu) - Efendim, bendenize kalırsa Ahmed beyin teklifi haddi zatında reddolunacak bir teklif değildir. Çünkü bu kabil zevat, demek oluyor ki memlekete ecnebi olarak seyahat etmiş ve o sıfatla girmiş olur demektir. Eğer hakikaten bir zaruret üzerine o yolda memlekete girmiş ise bunun hakkında bu maddede mesra' olan değişik hatta daha hafifanın bile tertibi lâyak değildir. Fakat esasen o korkuya mahal yoktur. Çünkü malum ihsansız bu madde de bunun bir ceza tahdidini altına konulması hatta zatında o ademin takib ettiği maksada müstenid olmak lâzım gelir. Ahmed beyefendinin serd ettiği misalde ise o ademin maksadı seyahatini hüsn-ü suretle ifa edebilmek ve tecavüzat i'dâden yakasını kurtarabilmektir ki bu haddizatında bu kanunun maddesi haricinde kalan bir fiil ve hareket olduğu için cezadan vareste kalmak icab eder. Çünkü onun bu hareketi bir mecburiyet tahtındadır. Mecburiyet tahtında ika olan ef'al ise cürm edolunamaz ve cezadan vareste kalması iktiza eder. Binaenaleyh bendenizce Ahmed beyefendinin teklifi vaz' olması bile kendilerinin korktuğu kimseler haddizatında bu maddedeki cezadan varsetedirler. Fakat bu bir kat daha temin edilmek istenilirse — Çünkü tasrih ettikleri zevat, vezaif-i Âliye-i diniyeyi ifa etmek ve ittihad-ı islâm gayesini temin etmek için gidiyorlar — bunların serbesti tam dairesinde hareketleri te'min edilmek arzu ediyorsa şuraya bir tabir konulabilir: "... teba-ı Osmaniyyeden birisi bir zarurete mübteni olmayarak ecnebi pasaportunu ..." denilmek suretiyle maksadı te'min olunabilir, fakat bu olmasabile yine maksad hasıldır. Zira bu gibi mecburiyet tahtında bulunanlar cezada

varestedirler.

Reis - Zaten bendenizce mesele tamamen tenvir etdi.Hükümet esas itibariyle Ahmet beyin teklifatını makul buldu.Yani hükümet memuru esas itibariyle bu doğrudur fakat işin tatbikatındaki istisnaiyet nazarı dikkate alınarak kanun yapılmaz diyor.Binaenaleyh böyle bir kanun yapılmasına lüzum olub olmadığıнын tayinini heyet-i celileye bırakıyor.Dahiliye encümenince de esasen kanunda böyle bir hadisenin adem-i zuhurunu suret-i katiyede te'min edecek mevad vardır,böyle bir hadisenin vukuu mümkün değildir.Böyle bir hadise olursa o zat memlekete girerken pasaportunu yırtar denildi.

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Hayır efendim,yedinci madde okunursa görülür ki pasaportsuz gelenler hakkında istenilen takyidatın vazına tamamen bu madde manidardır.

Reis - Mecburiyet tahtında pasaport alarak gelişsiz kabul ediyorsunuz.

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Zaten kanun kabul etmiştir.

Reis - Evet şimdi ne kalıyor ? Teba-ı Osmaniyeden olan zat ecnebi pasaportunu hamilen geldiği takdirde esasen kendisi bu cezaya mahkum olmak için elbette mahkumeye verilecektir.Gerek cezayı nakdi olsun,gerek hapis olsun,şüphesiz bir mahkumenin hükmü ile olacaktır.Mahkume bu hükmü verirken bu esası tatbik edecek mi,etmiyecek mi ? Bu esası tedkik ettiği takdirde vereceği hüküm şu halde tamamıyla tedkik edilmiş bir hüküm olacak.Yalnız Ahmed beyefendinin ictihadı tehallüf ediyor,Bu ictihadı te'min etmek üzere bir kayd ilavesi lâzım gelir;deniliyor? Adliye encümeni olan zatda bu babda ayrıca bir takrir veriyor.Bu da Ahmed beyefendinin takrirlerine bir dereceye kadar muvafıktır.Bu maddeye "zarurete müstenid olmayarak" kaydının ilâvesi Necmeddin beyefendinin tekliflerine muvafıktır.Müsaade buyurursanız artık mesele tevazu etmiştir.Reylerinizi istinâl buyurursanız maddeyi hal ederiz,biter.Tabii takririn nazarı itibara alınmasından anlaşılıyor ki Ahmed beyefendinin ifadatını adliye encümeninden iki zatın beyanata şifahiye ve tahririyeleri te'yi'd ediyor.Zannederim dahiliye encümenide bunun suret-i katiyede ilâve olunması hususunda

ısrar etmiyor. Hükümette bu madde esas itibariyle muvafıktır, diyor. Şimdi Ahmed beyefendinin teklifini nazarı itibara almak meselesi kalıyor ki şuraya "teba-ı Osmaniyeden birisi bir zaruret-i mebre-meye müstenid olmaksızın ecnebi pasaportunu hamilen memalik-i Os-maniyeye dahil olursa" denilirse yani "bir zaruret-i mebre-meye müs-tenid olmaksızın" ibaresi ilave edilirse zannediyorum, mesele hal-ledilmiş olur. Sonra bunu reye koyacağım, fakat daha evvel müzakere kâfi mi efendim ? (Kâfi sesleri) Şimdi şu kelimeleri encümende ka-bul ediyor mu ? Nedim beyefendi encümen namına kabul ediyor musunuz? Hükümetde kabul ediyor, sizde kabul ediyormusunuz efendim ?

Sezai bey (Cebel-i Bereket) - Peki efendim.

Reis - Müsaade buyurursanız maddeyi şu suretle okuyacağım: "Teba-ı Osmaniyeden birisi bir zaruret mebre-meye müstenid olmaksızın ecne-bi pasaportunu hamilen memalik-i Osmaniyeye dahil olur ise altı ay-dan iki seneye kadar hapsolunur." Kabul edenler lütfen ellerini kal-dırsın (Eller kalkar) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey yirmidördüncü maddeyi okur) :

Madde 24 : Pasaport muayenesi için hükümetce tayin edilmiş olan mev-kilerin gayrı yerlilerden bilerek memalik-i Osmaniyeye dahil olan yolcular usulüne muvafık pasaportu hamil olsalar bile bir çeyrek osmanlı altınından on Osmanlı altınına kadar cezayı nakdi veya yir-midört saatden bir aya kadar hapis veyahud bu cezaların her ikisiy-le mücazat olunurlar.

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim ? (Eller kalkar) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey yirmibeşinci maddeyi okur) :

Madde 25 : Yolcuları pasaport muayenesi için tayin olunan mevkiilerde den gayrı mahallere nakil veya ihrac eden sefaın kapdanları ve kayık-çı ve arabacı ve kiracı ve şoförler ile yolcu nakleden sair eşhas ve bu hususda kılavuzluk edenler bir aydan iki seneye kadar hapso-lunur ve mükerrerleri hakkında ceza iki kat olarak hükm edilir.

Reis - Bu maddeyi kabul ediyor musunuz ? (Kabul sadaları) Kabul o-lundu efendim.

(Kâtib Fuad bey yirmialtıncı maddeyi okur) :

Madde 26 : 22 Mayıs 1327 tarihli pasaport kanunu mefsubdur.

Reis - Kabul ediyor musunuz ? (Kabul sadaları) Kabul olundu efendim.

(Kâtib Fuad bey yirmiyedinci maddeyi okur) :

Madde 27 : İşbu kanunun tarihi mer'iyetinden mukaddem alınmış olan pasaportlar müddet-i kanuniyelerinin hitamına kadar muteberdir.

Reis - Kabul ediyor musunuz ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey yirmisekizinci maddeyi okur) :

Madde 28 : Bu kanun tarihi negrinden onbeş gün sonra mer'idir.

Reis - Kabul ediyor musunuz ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

(Kâtib Fuad bey yirmidokuzuncu maddeyi okur) :

Madde 29 : Bu kanunun icrayı ahkâmına dahiliye ve hariciye ve adliye nazırları memurdurlar.

28 Rebiyülâhir 1333. 2 Mart 1331.

Reis - Tabii bu maddeyi de kabul buyuruyorsunuz. Şimdi heyet-i umumiyesini reye koyuyorum, kabul edenler ellerini kaldırsın (eller kalkar) Kabul olundu efendim.

MECLİS-İ MEBUSANIN ZABIT CERİDESİ

Üçüncü devre-i intihabiye

İkinci sene-i ictimaiye

24 Rebiyülâhir 1334 (Pazartesi) 15 Şubat 1331.

4 -

=====

Düvel-i muhasama ve müttelikleri hakkındaki kanun ahkâmının İtalya tebaası hakkında cari olacağına dair lâyiha-i kanuniye. 372 -106 Numaralı kanun-ı muvakkat lâyihasının ikinci müzakeresi:

(Kâtib Haydar bey okur) :

Madde 1 : Düvel-i muhasama ve müttelikleri tebaası hakkında 24 teğrinisani 1330 tarihinde neşr ve ilan edilmiş olan kavanin-i ahkâ-

mı 8 ağustos 1331 tarihinden İtalya tabiyetini haiz olan eşhas hakkında da cari olacaktır.

Reis - Kabul buyuruluyor mu ? (Kabul sadaları) Kabul olundu.

Madde 2 : İşbu kanun tarihi nehrinden itibaren mer'i l-icradır.

Madde 3 : Bu kanunun icrasına adliye ve maliye nazırları memurdur.

Reis - Efendim, bu kanun hakkında Ahmed beyin bir tavriri vardır, okuyunuz efendim.

(Kâtib Haydar bey Karahisar-ı Sahib mebusu Ağaoğlu Ahmed beyin tavririni okur) :

Trablusgarb ahalisinin şu kanundan mesûniyetini teklif ederim.

Karahisar-ı Sahib Mebusu

Ağaoğlu Ahmed

Adliye Nazırı İbrahim Bey - Efendim, Trablusgarb ahalişi zaten İtalya tebaasından addolunamıyorlar.

Ağaoğlu Ahmed bey (Karahisar-ı Sahib) -Efendim, İtalya ile min'a-kid mukavele fesh edilmiş midir ?

Reis - Efendim, adliye nazıra beyefendi Trablusgarb ahalisinin İtalya tebaasından addolunamadığını beyan buyurdular. Binaenaleyh zannediyorum ki bu kadar izahat kâfidir.

Tahsin Rıza Bey (Tokad) - Bendeniz şurasını arz edeceğim ki Trablusgarb hakkında İtalya hükûmetiyle akd edilmiş olan mukavele meclisin tasvibine arz olunmadığı için Trablusgarb ahalişi henüz memalik-i Osmanisinden addolunur. Çünkü o mukaveleyi meclis daha tanımamıştır.

Reis - Mukavelenamenin esasında da Trablusgarb ahalisinin İtalya devleti tebaasından olduğuna dair sarâhat olması gerekdir. Başka bir mütealaa var mı efendim ? (Yok sadaları) Mamafih zat-ı âliniz ve nazır beyefendinin ifadeleri zabta geçmiştir. O halde ikinci, üçüncü maddeleri kabul olunuyor mu ? (Kabul sadaları) Kabul olundu. Kanunun heyet-i umumiyesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Eller kalkar) Kabul olundu.

MECLİS-İ MEBUSANIN ZABIT CERİDESİ

Üçüncü devre-i intihabiye

İkinci sene-i ictimaiye

Otuzsekizinci ictima'

29 Rebiyülâhir 1334 (Cumartesi) 20 Şubat 1331

6 -

=====

Mevakı-i müstahkeme civarında ecnebilerin arazi istimlâk edememeleri için ittihazı muktezi tedabir hakkında mantıka nizamnamesine müzeyyel lâyiha-i kanuniye.

179 -127 -Numaralı lâyiha-i kanuniyenin müzakeresi:

Live-ı kanuniye müzakeratı.

Reis - Şimdi efendim, ikinci müzakeresini yapacağımız üç ufak kanunumuz var. Bunlardan 127, 121, 141 numaralı kanunlardır. 127 numarayı yeni mantıka nizamnamesiyle zeyline tezyil edecek mevad hakkındaki lâyiha-i kanuniyeyi müzakere edelim, beş gün evvel müzakere etmişdik. Okuyun Servet bey.

Madde 1 : 22 Safer 323 tarihli mantıka nizamnamesi ahkâmı müdafai memleket için ehemmiyet-i mahsusayı haiz olan hudud-u hakkaniye ve sevabil-i Osmaniye ile tertibat-ı tahkimiye icrası lâzım gelen diğer mahaller hakkında da caridir.

Reis - Birinci madde hakkında verilmiş bir takrir yok, binaenaleyh maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Eller kalkar) Birinci madde kabul olundu.

Madde 2 : İşbu kanunnamenin kin-i negrinde eshab-ı tasrif menatik-ı memnuî dahilindeki emval-i gayrı menkuleden her ne vechile intifa' ediyorlarsa işbu tarz infiaileri esbab-ı askeriyeden dolayı fiilen ihlâl edildiği halde bundan tevellüd eden kadar-ı maruf zarar-ı maddi suret-i teşkili mantıka nizamnamesinde gösterilen heyet-i mahsusaya marifetiyle bi'l-takdir icab eden tazminat ahabına ita edilir. Vücut-ı tasrif iptal edildiği takdirde kanun-ı mahsusuna tevfi-

kan muamele-i istimlâkiye icra olunur.Şu kadar ki muamelat ve me-
rasim-i istimlâkiyenin ikmalinden mukaddem hükümet-i askeriyece
derhal vaziyed muamelesinin icrası caizdir.

Reis - Bu madde hakkında verilmiş iki tahrir var.Tahririn birisi
geçen müzakereden kalmıştır.Erzurum mebusu Raif Efendi hazretleri-
nindir.Maddedeki "kader-i ma'ruf" tabirinin tayyını teklif ediyor-
lar.Bu hususda tafsilat vermişler,"kader-i ma'rufun" mevcudiyeti
belki bir sûi tefhimi mucib olur demişlerdi.

Raif Efendi (Erzurum) - Encümen zaten bunu kabul etmiş ki madde de
okunmadı.

Reis - Hayır efendim,"kader-i ma'ruf" okundu,henüz kabul edilmemiş-
dir.Bu hususda tahrir-i âliniz vardır,henüz reye konmamıştır.Bu tak-
rir hakkında adliye encümeninin bir mütalaası var mı ?

Tahsin Rıza bey (Tokad) - Bu bir istilâh-ı âlimidir ? Bunun ibkasın-
da encümen büyük bir mahzur görmüyor.Fakat heyet-i âliye tayyını
tensib ediyorsa encümen itiraz etmiyor efendim.

Reis - Pekalâ.Maddedeki "kader-i ma'ruf" tabirinin tayyını kabul
edenler el kaldırsın.(Eller kalkar) Kabul olunmadı.Bir tahrir daha-
var .Bu tahrirde ikinci maddenin son fıkrası kanun-ı esasinin 21.ci
maddesinin ahkâmına muhalif olduğundan tayyı teklif olunuyor.

Fars Elhuri Efendi (Şam) - Evet.Şu fıkra,bir malın kıymeti veril-
mezden evvel alınacağını tazmin ediyor.Halbuki kanun-i esasinin
yirmibeginci maddesinde, "münafi-i umumiye için lüzumu sabit olma-
dıkca ve kanunu mucibince diğer bahsi peşin verilmedikçe kimsenin
tasarrufunda olan mülk alınamaz" denilmez.Binaenaleyh tayyını tek-
lif ettiğim esasının maddesini muhafaza etmek için madde,muamele-i
istimlâkiye sür'atle icra edilebilir,suretinde tadil olunmalıdır.

Tahsin Rıza bey (Tokad) - Efendim,bubabda ihtilaf vukuunda zaten
elyevm âdiyen cari olan muamelatda istimlak eden daire bedeli is-
timlâki --Hatta omülk sahibi istifa etmese bile-- bankaya teslim
ediyor.Muamele bu yolda cereyan ediyor,takib olunuyor.Fakat buda
ona kıyasen yapılmış olan bir maddedir.Müdafa-i memlekete taalluk
eden bir keyfiyettir.Bunuda kanun-ı esasiye muhalefet görmedik efen-

dim.

Reis v Pekalâ efendim.Bu madde hakkında tahrir sahibi nokta-i nazârını teşkil etti.Encümen mazbata muharriri de söyledi.İkinci maddenin son fıkrasının ahkâmı kanunu esasının 21.ci ahkâmına muğayir olduğundan fayyâ teklif olunuyor.Tayyını nazârı dikkate alanlar lütfen ellerini kaldırsın efendim.(Eller kalkar) Nazârı dikkate alınmadı.Madde hakkında verilmiş başka tahrir yokdur.Maddeyi kabul edenler ellerini kaldırsın.(Eller kalkar) Kabul olundu.

(Kâtib Servet bey okur) :

Madde 3 : Menatik-ı memnûa dahilinde ecanibe katıyyen emval-i gayrı menkule ferağ edilemez.

Reis - Bu madde hakkında verilmiş tahrirler var,arz edeceğim.Biri Trabzon mebusu Servet beyefendinin tahrirleridir.Üçüncü maddeye ferağdan sonra icar ve iare kayıtlarının ilavesini teklif eylerim diyorlar.Diğeride Hadide (حدید) mebusu Hasan Rıza Paşanıdır ki maddenin " istikra ve iare edilemez" suretinde ta'dilini teklif ediyorlar.Her iki tahrirde bir birinin aynıdır.Bu hususda encümenin bir mütalaası var mı efendim ?

Tahsin Rıza bey (Tokad) - Buna encümenden ziyade hükümet-i askeriyenin cevap vermesi icab eder.

Servet bey (Trabzon) - Efendim,menatik-ı memnûa dahilinde ecanibe emval-i gayrı menkulenin ferağ edilememesindeki hükümet her ne ise bizler hükümet-i askeriyenin pekde izahına hacet bırakmaksızın bir dereceye kadar anlatıyoruz.Bendeniz zannediyorum ki bu hususda icar ve iarede aynıdır.Eğer biz ecanibe emval-i gayrı menkulenin ferağını kabul etmiyecek isek aynı mahiyette olan icar ve iareyide kabul etmemeliyiz.

Reis - Buyurun Paşa hazretleri.

Hasan Rıza Paşa (Hadide, حدید) - Bendenizde aynı sözü söyleyecektim.

Reis - O halde efendim,encümen bu madde hakkında hükümet izahat versin diyor.Şimdi burada hükümetden kimse olmadığından iki mesele-i istiradiye hasıl oluyor ki buda şimdi müzakeresini tehir eylemek yahud tahrirleri kabul edib kendimiz ilave etmek.Binaenaleyh

hükümetin mevcudiyetiyle kanunun müzakeresini kabul edenler el kaldırırsın.(Eller kalkar) Kabul olundu.O halde "icar ve iare" kelimelerinin ilavesini tazmin eden takrirleri kabul edenler ellerini kaldırırsın.(Eller kalkar) Kabul olundu.(Kâtibe hitaben):Efendim, bir kerede ilave edilen şekilde maddeyi okur musunuz ?

(Kâtib Servet bey okur) :

Madde 3 : Menetık-ı memnûa dahilinde ecanibe katıyyen emval-i gayrı menkule ferag ve icar ve iare edilemez.

Reis - Maddeyi bu şekilde kabul edenler ellerini kaldırırsın.(Eller kalkar) Kabul olundu efendim.

Madde 4 : İşbu kanun ile mintika nizamnemesi zeylleri ahkâmının sūr-ı tatbikiyesi bir nizamneme-i mahsus ile tayin edilecektir.

Reis - Bu madde hakkında verilmiş bir takrir yok.Maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırırsın.(Eller kalkar) Kabul olundu.

Madde 5 : Mintika nizamnemesi ile zeyllerinin işbu mevad-ı kanuniye muhalif olan ahkâmı mefsubdur.

Reis - Kabul edenler lütfen el kaldırırsın.(Eller kalkar) Kabul olundu.

Madde 6 : İşbu kanun tarihi negrinden mer'idir.

Reis - Maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırırsın.(Eller kalkar) Kabul olundu.

Madde 7 : İşbu kanunun icrayı ahkâmına hariciye ve dahiliye ve maliye nazırları memurdurlar.

Reis - Kabul edenler lütfen ellerini kaldırırsın.(Eller kalkar) Kabul olundu.Heyet-i umumiyesinin kabul edenler lütfen ellerini kaldırırsın.(Eller kalkar) Kabul olundu.

- SONUÇ -

Adliye ile ilgili olan bu kanunlarda birinci müzakereleri ile ikinci müzakereleri arasında sadece 6.cı kanunun ikinci müzakeresinde üçüncü maddede ekleme yapılmıştır. Müzakereler sırasında pekçok taktir verilmiş fakat kabul edilmediğinden kanunlar ilk şekliyle kabul olunmuştur. Şurasına gururla belirtmeliyiz ki kanun müzakereleri sırasında Öztürkçe kelimelerin kullanılması için çaba sarfeden milletvekilleri olduğu müzakerelerden açıkça anlaşıl-maktadır. Bu hareketler ise özleşmecilik akımının yayılmasında, Türk dilinin özleşmesinde çok yararları olmuştur.

Öhsözde de belirttiğimiz gibi bugün içinde bulunduğumuz ortamdaki siyasi grublaşmalar arasında uzlaşılması, hoşgörülü bir ortam yaratılması gerekirken başta milletin temsilcileri maalesef bunu gerçekleştirememektedirler. Hatta dahada ileri gidilerek sertleşme yolu seçilmekte, meclis oturumlarında yumruklar atılmakta, ta-bancalar çekilmektedir.

Yukarıdaki meclis müzakerelerindeki şahısların ifadele-rinden ise çok çeşitli bölge ve etnik grublardan olmalarına, meclislerin yeni olmasına rağmen bugünden daha nazik ve hoşgörülü olduklarını anlıyoruz.

Şu düşüncüyü bir kere daha vurgulamalıyız. "II. Meşrutiyetin ilanı bugünkü Cumhuriyetin temeli olmuştur."

BİBLİYOGRAFYA

- 1 - Meclis-i Mebusan ve Meclis-i Âyân Zabıt Ceridesi, 1331, İ-
kinci sene.